

ljudi.rad:razvoj:

Institut za razvoj tržišta rada

IZVJEŠĆE O ISTRAŽIVANJU

Kako škole pripremaju učenike za tržište rada – praksa i potrebe

Zagreb, svibanj 2020.

Izradio:

Institut za razvoj tržišta rada

Strojarska cesta 20

10000 Zagreb

Republika Hrvatska

Autori: *Ana Petelinšek, Anđela Šimunac, Venita Mužek, Antonio Matković*

Suradnica: *Helena Pađen*

Kontakt osoba:

Antonio Matković

Tel: 01 6065 261

Faks: 01 6065 256

E-mail: antonio.matkovic@irtr.hr

Sadržaj

1.	SVRHA I SAŽETAK REZULTATA.....	1
1.1.	Svrha istraživanja.....	1
1.2.	Deskriptivni podaci - sudionici	3
1.3.	Sažetak istraživanja.....	4
2.	REZULTATI ISTRAŽIVANJA	5
2.1.	Nacionalni rezultati – način provedbe	5
	Provode li se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja (PU)	5
	Tko ih provodi i koliko često.....	7
	Koliko je zadovoljstvo provedenim aktivnostima ovisno tko provodi	11
	Na koji se način nastavnici i stručni suradnici usavršavaju za provođenje profesionalnog usmjeravanja	15
2.2.	Nacionalni rezultati – trenutna ponuda i potrebe	17
	Koje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja se provode za učenike i zadovoljstvo provedenim aktivnostima	17
	Koje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja se provode za roditelje i zadovoljstvo provedenim aktivnostima	22
	Procjena zaposlenika osnovnih i srednjih škola o <i>online</i> aktivnostima profesionalnog usmjeravanja	24
2.3.	Županijski rezultati – način provedbe.....	27
	Provode li se aktivnosti PU – po županiji.....	27
	Tko ih provodi i koliko često.....	29
	Koliko je zadovoljstvo provedenim aktivnostima ovisno o tome tko ih provodi	36
2.4.	Spremnost na suradnju u pružanju PU	42

3.	KOMENTARI SUDIONIKA	46
4.	ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	49
5.	LITERATURA I IZVORI	52
6.	O INSTITUTU ZA RAZVOJ TRŽIŠTA RADA.....	53

1. SVRHA I SAŽETAK REZULTATA

1.1. Svrha istraživanja

Kako bismo razvili kvalitetno tržište rada i svima pružili mogućnost razvijanja u željenom smjeru, mlade je potrebno usmjeriti kako bi maksimalno razvili svoje potencijale. S obzirom da mladi barem 50% svog vremena provode u školi, škola kao takva predstavlja odličan potencijal za razvijanje profesionalne zrelosti učenika te pružanje podrške i smjernica u odlučivanju o budućem obrazovanju ili zanimanju.

Samim time, škola pruža mogućnosti raznih aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje mogu voditi zaposlenici škole (razrednici, psiholozi, pedagozi) ili vanjski suradnici (HZZ, CISOK, drugi stručnjaci) (Babarović i Šverko, 2017). Aktivnosti mogu uključivati osnovno informiranje učenika ili upućivanje na Internet stranice s dodatnim informacijama ili, s druge strane, aktivnosti mogu biti aktivan rad na potencijalu učenika i pružanje konkretnih savjeta o zanimanjima koja su trenutno aktualna na tržištu rada.

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja imaju veliku mogućnost ostaviti utisak na učenike ako se provode u okviru školskih obveza (obavezne ili dodatne aktivnosti), s obzirom da se na taj način obuhvate i oni učenici koji nisu inicijalno visoko motivirani (Babarović i Šverko, 2017). Razvoj radnih navika kao i osvještavanje važnosti karijere potrebno je potencirati dovoljno rano kako bi učenici shvatili važnost cjeloživotnog profesionalnog razvoja.

Istraživanje koje su proveli Babarović i Šverko (2017) pokazuje perspektivu učenika tijekom donošenja velikih profesionalnih odluka (upis u srednju školu ili fakultet) te je više od polovice sudionika izjavilo da im je bilo teško donijeti odluku o budućoj karijeri. Isto tako, važno im je da imaju osobu s kojom mogu razgovarati o daljnjim koracima. Isticali su da su razrednici i stručni suradnici često bili prisutni i provodili profesionalno usmjeravanje te su donekle zadovoljni njihovim izvedbama, međutim preko 60% učenika je izjavilo da ih stručnjaci za profesionalno usmjeravanje (HZZ, CISOK, udruge, drugi stručnjaci) nikada nisu posjetili. Navedeno podupiru podaci o broju učenika završnih razreda osnovne škole i srednjih škola, kojih je u školskoj godini 2018./2019. bilo ukupno 78.483 (e-Matica), te podatci HZZ-a (Godišnjak 2018.) koji navode kako je pruženo

18.199 usluga profesionalnog usmjeravanja (obuhvat od 23,19% učenika završnih razreda) i 27.506 usluga informiranja i savjetovanja o karijeri u CISOK centrima.

Kako bismo dobili perspektivu zaposlenika škola, svrha ovog istraživanja bila je utvrditi praksu provođenja profesionalnog usmjeravanja (PU) u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj, što uključuje dobivanje informacija o vrstama aktivnosti koje se provode, tko ih provodi te koliko je opće zadovoljstvo s provedenim aktivnostima, a s ciljem detektiranja potreba u hrvatskim školama te kreiranjem usluga koje bi ih zadovoljile.

1.2. Deskriptivni podaci - sudionici

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 398 stručnih suradnika/ca, nastavnika/ca, učitelja/ica i ravnatelja/ica srednjih i osnovnih škola svih županija Republike Hrvatske, pri čemu je većinom riječ o sudionicima iz osnovnih škola (65%).

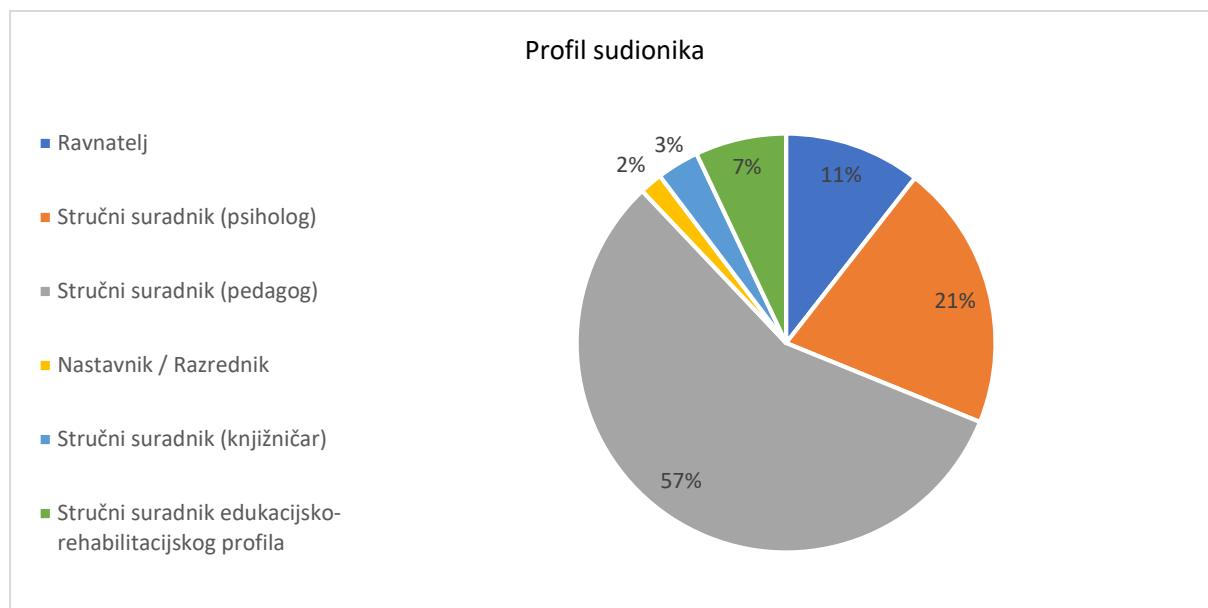
Nadalje, sudjelovali su predstavnici škola svih županija Republike Hrvatske, pri čemu je najviše sudionika iz Splitsko-dalmatinske županije (13%) te iz Grada Zagreba (10%). Distribucija sudionika po županijama vidljiva je u tablici 1.

Tablica 1: Struktura sudionika po županijama

Županije	Frekvencija	%
Splitsko-dalmatinska	50	13%
Grad Zagreb	41	10%
Osječko-baranjska	32	8%
Primorsko-goranska	30	8%
Sisačko-moslavačka	21	5%
Varaždinska	21	5%
Brodsko-posavska	19	5%
Vukovarsko-srijemska	19	5%
Krapinsko-zagorska	18	5%
Karlovačka	18	5%
Zagrebačka	17	4%
Koprivničko-križevačka	16	4%
Istarska	16	4%
Dubrovačko-neretvanska	13	3%
Zadarska	12	3%
Međimurska	12	3%
Požeško-slavonska	11	3%
Šibensko-kninska	11	3%
Bjelovarsko-bilogorska	10	3%
Virovitičko-podravska	8	2%
Ličko-senjska	3	1%

Istraživanju su u najvećoj mjeri pristupili stručni suradnici pedagozi (57%) i psiholozi (21%), a profil sudionika vidljiv je u grafičkom prikazu 1.

Grafički prikaz 1

1.3. Sažetak istraživanja

Obradom prikupljenih podataka na uzorku od 398 sudionika, 96% sudionika procijenilo je da se u njihovoj osnovnoj i/ili srednjoj školi provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. S obzirom na visoki postotak provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama, bitno je osvrnuti se na sadržaj tih aktivnosti. Dobiveni podaci pokazuju da je kako u osnovnim i srednjim školama najviše zastupljeno usmjeravanje učenika na internet stranice na kojima se mogu saznati dodatne informacije o pojedinim zanimanjima te aktualnim potrebama tržišta rada. Uz to, vidi se zastupljenost informiranja učenika završnih razreda o obrazovnim programima viših razina (srednje škole, fakulteti). S druge strane, u odnosu na „klasične“ metode profesionalnog usmjeravanja, primjećuje se kako su *online* aktivnosti individualnog profesionalnog usmjeravanja i *online* radionica zastupljene u manjoj mjeri u osnovnim i srednjim školama.

S obzirom da aktivnosti profesionalnog usmjeravanja mogu provoditi različite stručne osobe, rezultati istraživanja pokazuju kako je 74% sudionika procijenilo da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provode od strane stručnih suradnika više puta tijekom školske godine, dok njih 64% procjenjuje da aktivnosti više puta godišnje provode razrednici. Također, 68% sudionika navodi da aktivnosti provode predstavnici HZZ-a ili CISOK-a jednom u školskoj godini.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

2.1. Nacionalni rezultati – način provedbe

Provode li se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja (PU)

Dobiveni rezultati pokazuju kako 96% sudionika procjenjuje da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provode u njihovoj osnovnoj i srednjoj školi, dok svega 4% sudionika procjenjuje da se aktivnosti ne provode (grafički prikaz 2). Zasebni rezultati za osnovne i srednje škole četverogodišnjeg programa obrazovanja prikazani su u grafičkim prikazima 3 i 5 te su relativno slični kao i skupni rezultati, dok s druge strane u srednjim školama trogodišnjeg programa obrazovanja 100% sudionika (N=12) smatra da se provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja (grafički prikaz 4).

Grafički prikaz 2

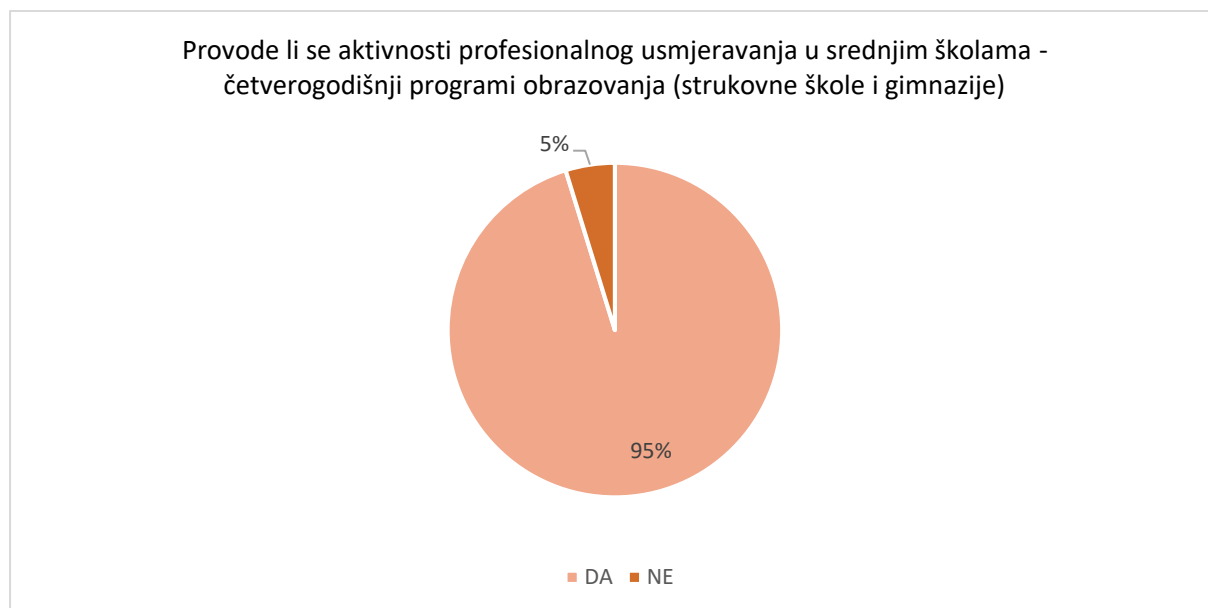
Grafički prikaz 3

Grafički prikaz 4

Grafički prikaz 5

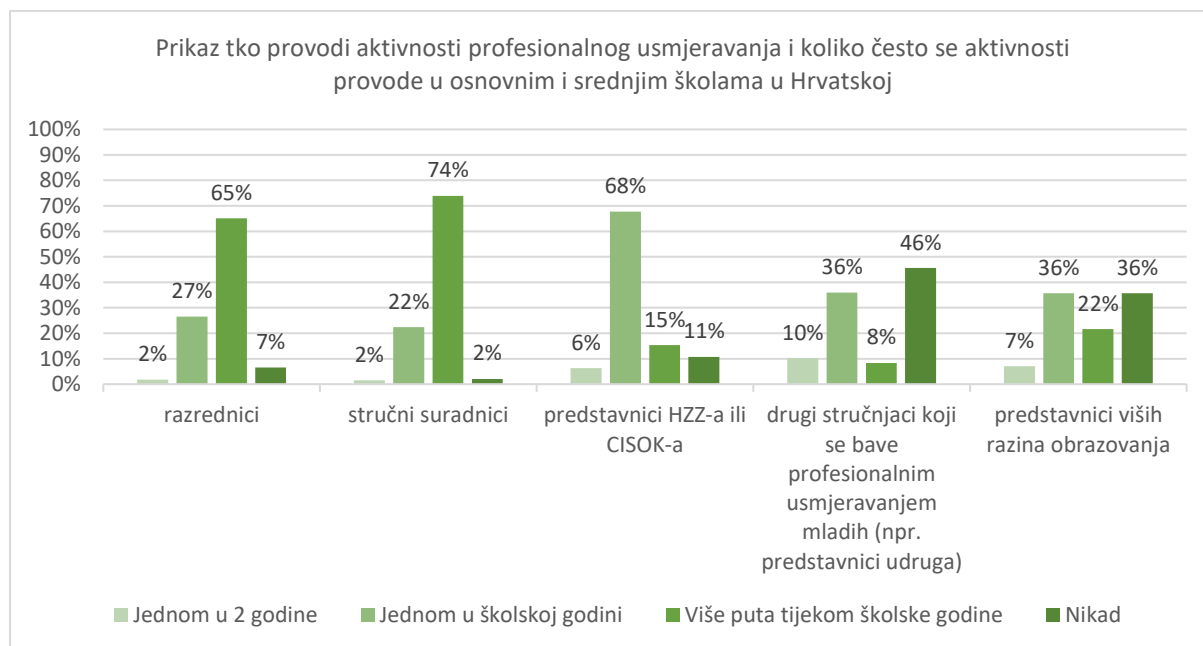

Tko ih provodi i koliko često

Jedna od ključnih varijabli ovog istraživanja bila je utvrditi tko provodi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama i koliko često se aktivnosti provode. Na temelju istraživanja dobiveni su rezultati u kojim postotcima su razrednici, stručni suradnici, predstavnici HZZ-a ili CISOK-a, stručnjaci koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih te predstavnici viših obrazovanja uključeni u aktivnosti profesionalnog usmjerenja u školama.

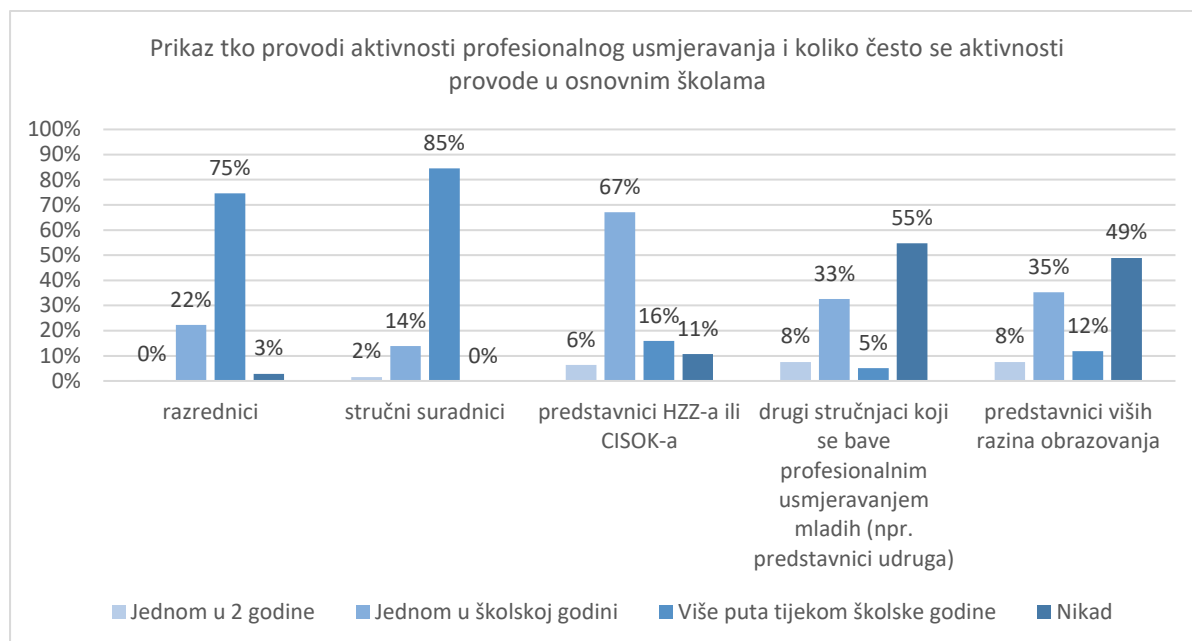
Prema grafičkom prikazu 6, sudionici procjenjuju da profesionalno usmjeravanje u školama u najvećoj mjeri, s obzirom na učestalost aktivnosti, provode stručni suradnici i razrednici, budući da navode kako ih provode više puta tijekom školske godine (stručni suradnici u 74% slučajeva, a razrednici u 65% slučajeva). S druge strane, vidljivo je da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja od strane predstavnika HZZ-a ili CISOK-a jednom u školskoj godini provode u 58% slučajeva, dok za stručnjake koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih, 46% sudionika procjenjuje da nikada nisu provodili aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama.

Grafički prikaz 6

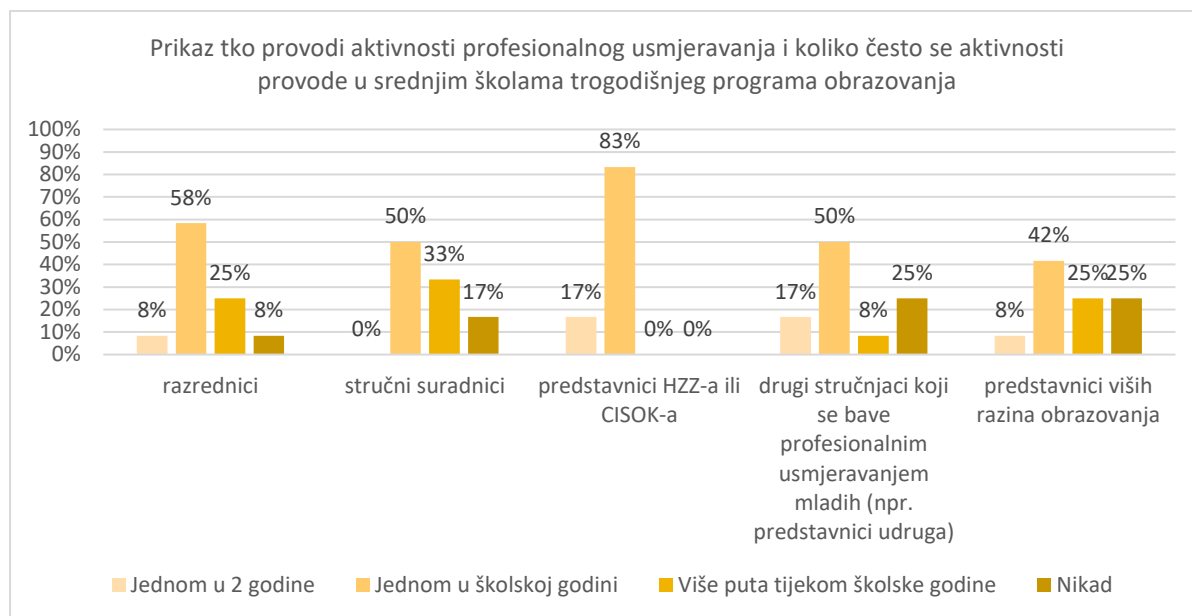
U grafičkom prikazu 7 prikazani su rezultati učestalosti provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u osnovnim školama te tko provodi aktivnosti. Prema procjeni ispitanika, 85% ih za stručne suradnike i 75% za razrednike smatra kako provode aktivnosti više puta godišnje aktivnosti, dok 67% ispitanika procjenjuje kako jednom godišnje te aktivnosti provode predstavnici HZZ-a ili CISOK-a . U osnovnim školama, izražen je rezultat da stručnjaci koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih nikada nisu proveli aktivnosti u školama (55%).

Grafički prikaz 7

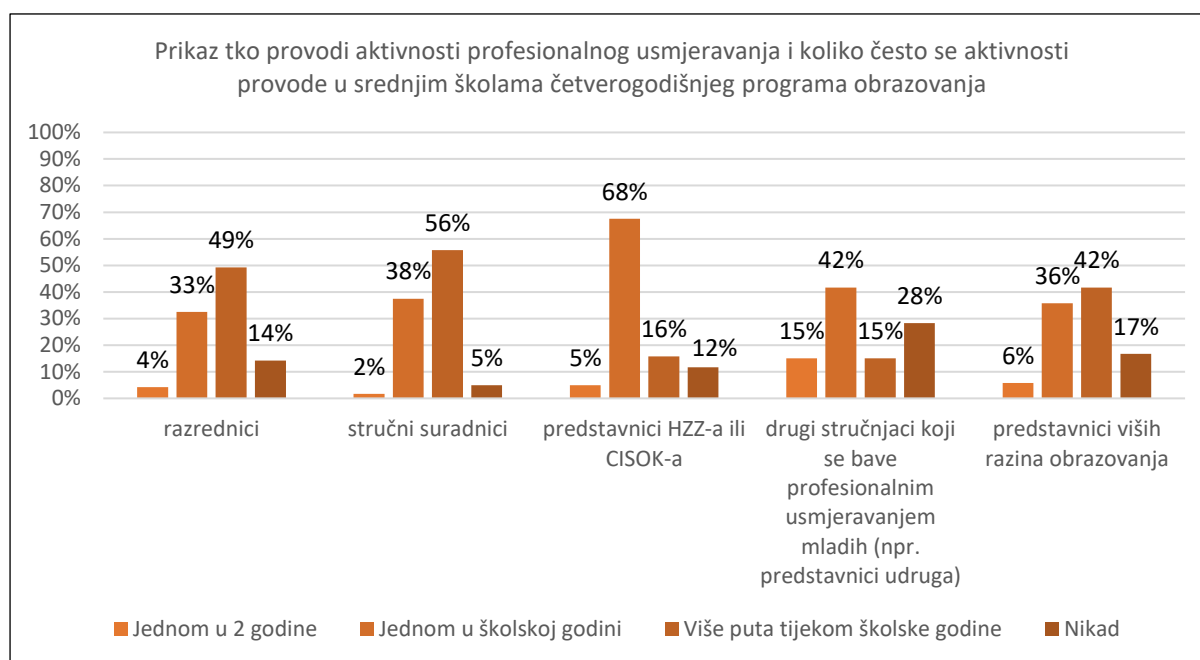
Prema procjeni sudionika iz srednjih škola s trogodišnjim programima obrazovanja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja najčešće provode predstavnici HZZ-a ili CISOK-a za koje 83% sudionika procjenjuje kako ih provode jednom godišnje. Ovdje je važno napomenuti da se uz razrednike i stručne suradnike, aktivnosti provode i od strane stručnjaka koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih (prema 50% ispitanika) te predstavnika viših razina obrazovanja (prema 42% ispitanika), što je vidljivo u grafičkom prikazu 8.

Grafički prikaz 8

Temeljem rezultata prikazanih u grafičkom prikazu 9, kod srednjih škola četverogodišnjeg programa obrazovanja, što uključuje strukovne škole i gimnazije, 67,5% sudionika procjenjuje da predstavnici HZZ-a ili CISOK-a jednom u školskoj godini provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, dok 12% ispitanika procjenjuje kako nikada ne provode te aktivnosti. Više puta godišnje razrednici i stručni suradnici provode aktivnosti, te isto tako i predstavnici viših razina obrazovanja (prema oko 36% ispitanika). 28% ispitanika iz srednjih škola četverogodišnjeg programa obrazovanja smatra kako stručnjaci koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih nikada nisu održali aktivnosti.

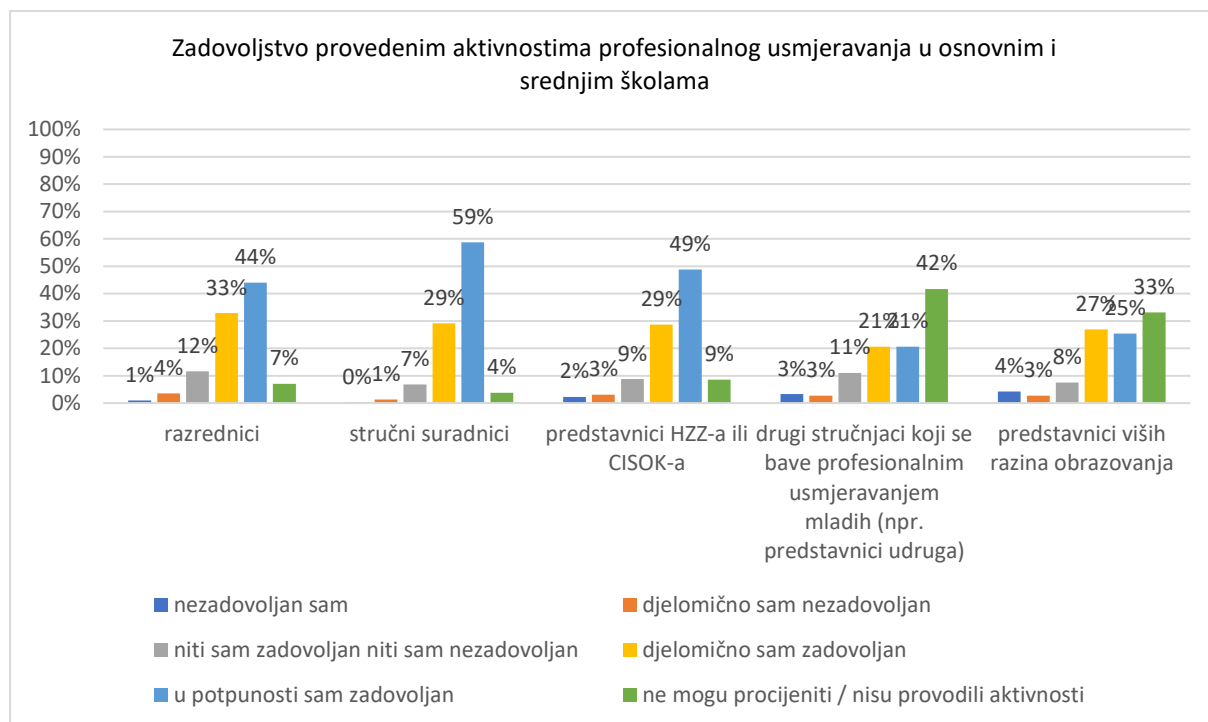
Grafički prikaz 9

Koliko je zadovoljstvo provedenim aktivnostima ovisno tko provodi

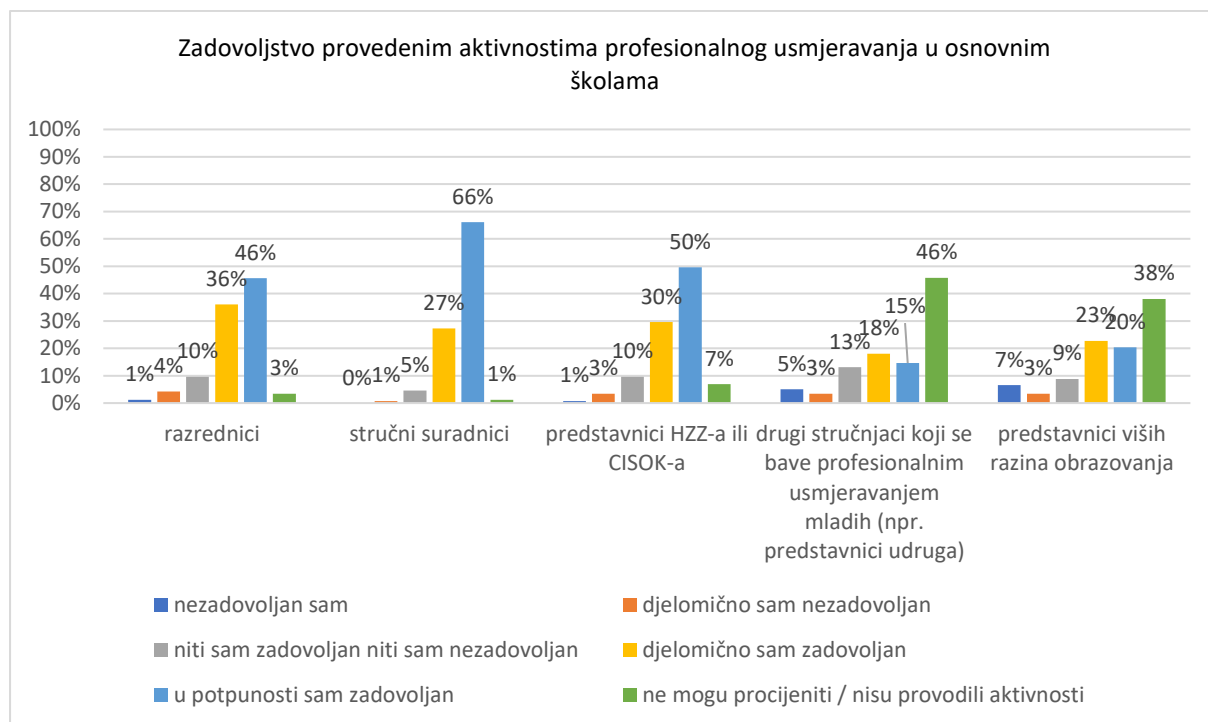
Provedenim istraživanjem mjerilo se i zadovoljstvo provedenim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja u školama, ovisno o provoditeljima zaduženima za izvođenje aktivnosti. Prema grafičkom prikazu 10, rezultati prikazuju da je 44% sudionika u potpunosti zadovoljno provedenim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja od strane razrednika, a 59% od strane stručnih suradnika u osnovnim i srednjim školama. Vezano uz provođenje aktivnosti od strane predstavnika HZZ-a ili CISOK-a, 49% sudionika iskazuje zadovoljstvo njihovim aktivnostima. S druge strane, preko 33% sudionika nije moglo procijeniti zadovoljstvo provedenim aktivnostima vanjskih stručnjaka ili predstavnika viših razina obrazovanja ili te aktivnosti nisu provedene od strane tih stručnjaka, te istu procjenu je dalo 42% ispitanika za druge stručnjake koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih.

Grafički prikaz 10

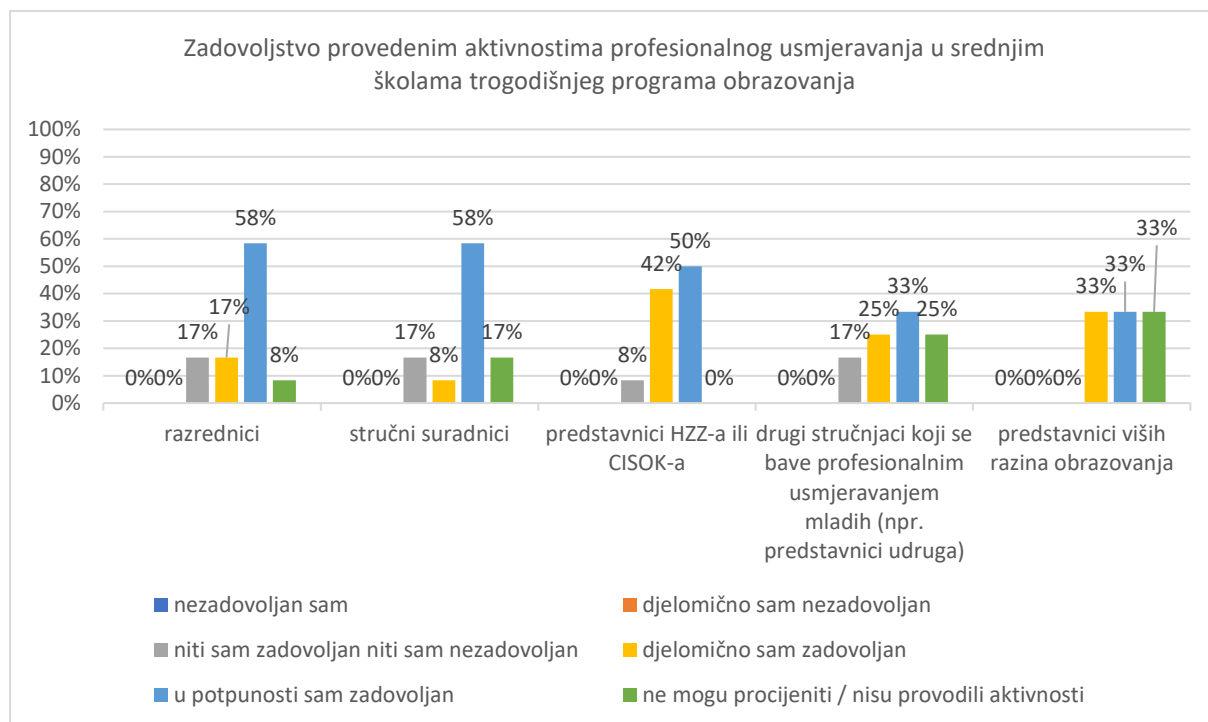
Kod rezultata vidljivih na grafičkom prikazu 11, 46% sudionika zaposlenih u osnovnim školama u potpunosti je zadovoljno provedenim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja od strane razrednika odnosno njih 66% u potpunosti je zadovoljno provedenim aktivnostima od strane stručnih suradnika, a njih 50% provedenim aktivnostima od strane predstavnika HZZ-a ili CISOK-a. No, s druge strane, 46% sudionika ne može procijeniti zadovoljstvo izvedenim aktivnostima od strane stručnjaka, odnosno 38% njih ne može procijeniti zadovoljstvo izvedenim aktivnostima od strane predstavnika viših razina obrazovanja ili te aktivnosti nisu provedene.

Grafički prikaz 11

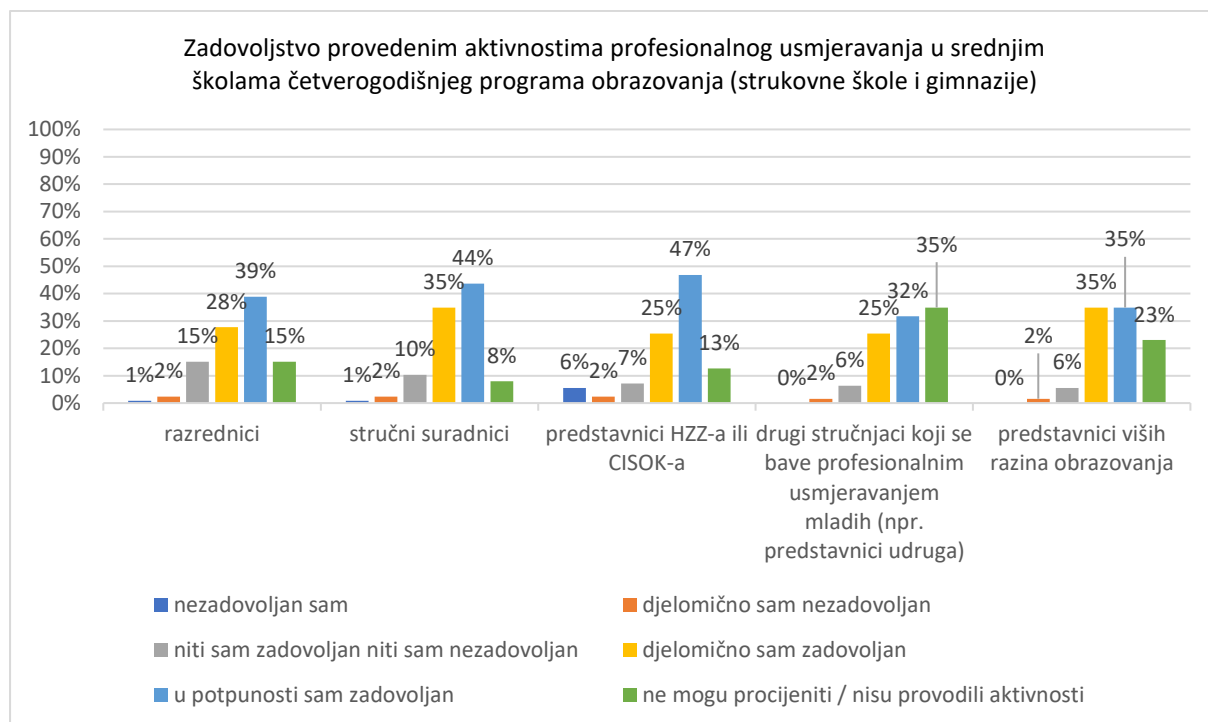
Visoki rezultat postignut je i kod srednjih škola trogodišnjeg obrazovnog programa (grafički prikaz 12), gdje 58% sudionika procjenjuje da su u potpunosti zadovoljni provedbom aktivnosti od strane razrednika i stručnih suradnika, a djelomično su (42%) ili u potpunosti (50%) zadovoljni izvedbama predstavnika HZZ-a ili CISOK-a.

Grafički prikaz 12

Kroz grafički prikaz 13, vidimo da su sudionici zaposleni u srednjim školama četverogodišnjeg obrazovanja procijenili da su u potpunosti zadovoljni izvedbom razrednika, stručnih suradnika i predstavnika HZZ-a ili CISOK-a (njih preko 40%), dok s druge strane u 35% slučajeva ne mogu procijeniti zadovoljstvo provođenjem aktivnosti od strane drugih stručnjaka ili ti stručnjaci nisu provodili aktivnosti.

Grafički prikaz 13

Na koji se način nastavnici i stručni suradnici usavršavaju za provođenje profesionalnog usmjeravanja

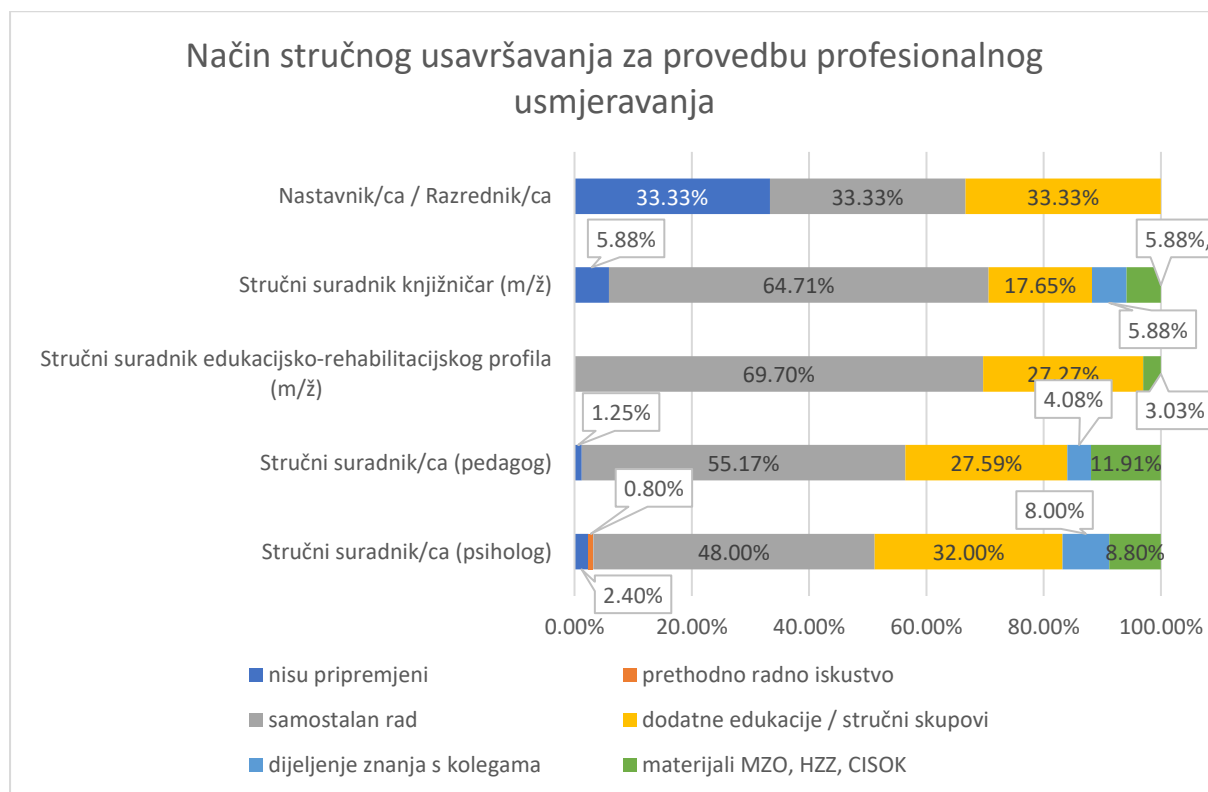
S obzirom da dobiveni rezultati pokazuju da su razrednici i stručni suradnici često uključeni u provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, od velike je važnosti znati na koji način stječu potrebna znanja i vještine za provođenje tih aktivnosti.

Ispitanici su pružali otvorene odgovore na ovo pitanje te su odgovori grupirani prema sljedećim kategorijama:

- Samostalno (uglavnom čitanje relevantne literature dostupne na Internetu
- Stručni skupovi ili radionice na temu profesionalnog usmjeravanja, *online webinari* i sl.
- Putem materijala dobivanih od MZO, HZZ-a ili CISOK-a
- Prethodno radno iskustvo
- Dijeljenje znanja s kolegama
- Nisu pripremljeni

Kao što je prethodno istaknuto, u istraživanju su sudjelovali ravnatelji, nastavnici/razrednici i stručni suradnici. S obzirom na pitanje, u obradu rezultata su uzeti odgovori nastavnika/razrednika i pojedinih skupina stručnih suradnika u osnovnim i srednjim školama. Odgovori ravnatelja su obrađeni zasebno, s obzirom da u njihovim odgovorima radi o mišljenju o tome kako se razrednici/nastavnici i stručni suradnici pripremaju za profesionalno usmjeravanje. Od ukupnog uzorak razrednika/nastavnika i stručnih suradnika (N=356) u obradi su isključeni oni koji nisu dali odgovor na ovo pitanje (N=46), stoga je uzorak ispitanika razrednika/nastavnika i stručnih suradnika koji je obrađen 310 (pri čemu treba uzeti s rezervom rezultate za nastavnike/razrednike s obzirom da je uzorak N=6).

Grafički prikaz 14

U grafičkom prikazu 14 su prikazani rezultati po pojedinoj skupini ispitanika, dok gledajući skupne rezultete 54,4% stručnih suradnika i razrednika navodi kako se pripremaju samostalno, što uglavnom uključuje čitanje relevantne literature koja je dostupna na internetu. Isto tako, 28,4% stručnih suradnika i razrednika navodi kako posjećuje stručne skupove ili radionice na temu profesionalnog usmjeravanja, *online webinare* i sl. Nadalje, njih 10,2% ističe kako za pripremu koriste materijale dobivene od

MZO, HZZ-a ili CISOK-a te prate njihove stručne upute prilikom održavanja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. Rezultati po pojedinim skupinama ispitanika pokazuju slične omjere aktivnosti, u kojima za svaku skupinu dominira samostalan rad. Zanimljivo je također pogledati rezultate odgovora ravnatelja na ovo pitanje, gdje ih veći omjer smatra kako se nastavnici/razrednici i stručni suradnici usavršavaju koristeći dijeljenje znanja s kolegama (12% ispitanika) i materijale MZO, HZZ-a i CISOK-a (14%), a manje kroz samostalan rad (45% ispitanika).

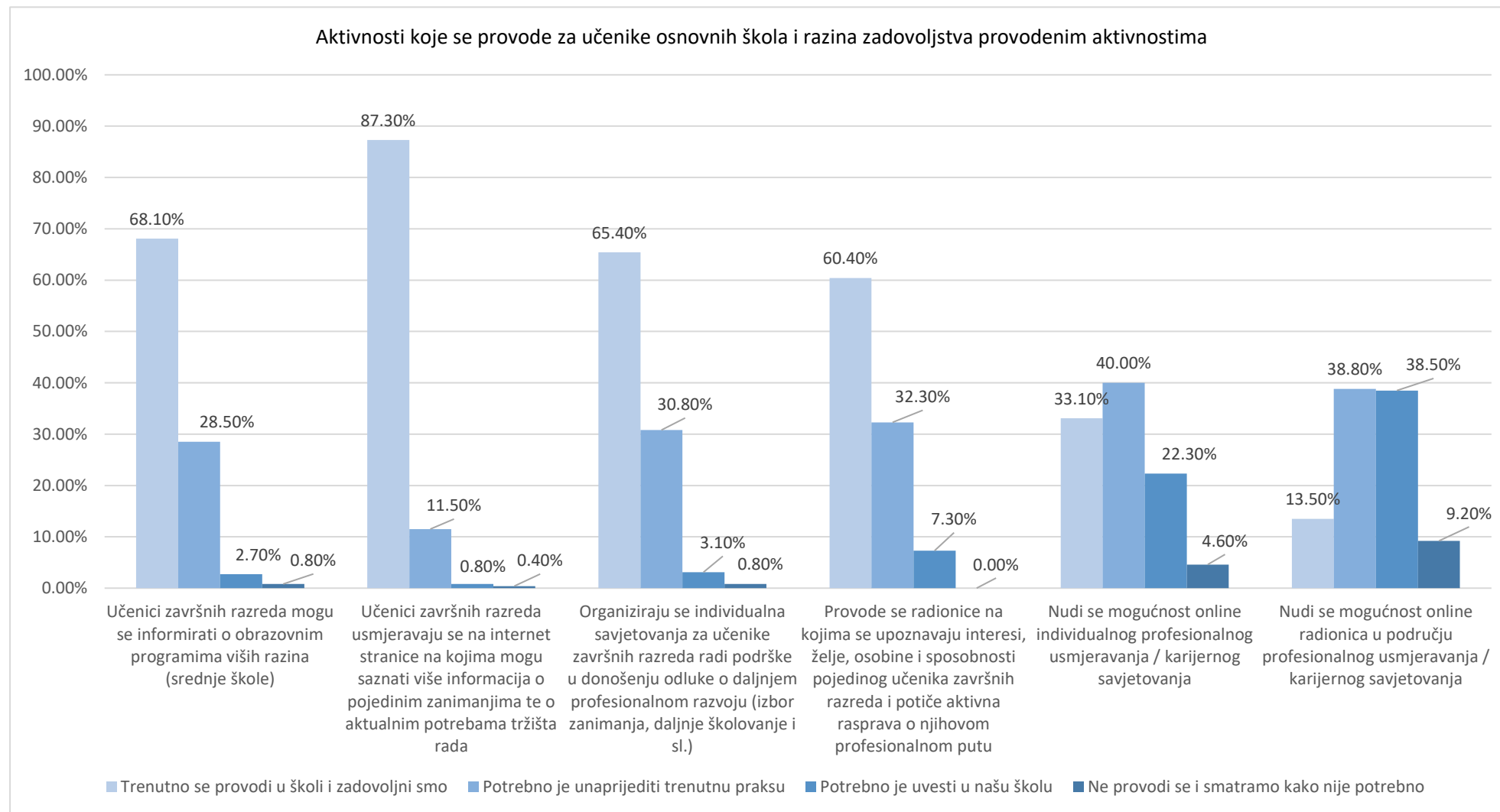
2.2. Nacionalni rezultati – trenutna ponuda i potrebe

Koje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja se provode za učenike i zadovoljstvo provedenim aktivnostima

Kroz ovo istraživanje obuhvaćene su aktivnosti koje se provode u svrhu profesionalnog usmjeravanja učenika u osnovnim i srednjim školama. Uz to, mjereno je zadovoljstvo provedenim uslugama i ispitivano koje je usluge potrebno razviti u školama.

Temeljem dobivenih rezultata vidljivih na grafičkom prikazu 15, čak je 38% sudionika procijenilo da je potrebno unaprijediti i/ili u škole uvesti *online* radionice iz područja profesionalnog usmjerenja/karijernog savjetovanja. Također, u školama koje nude mogućnost individualnog profesionalnog usmjeravanja, rezultati pokazuju da je potrebno unaprijediti tu praksu (40%).

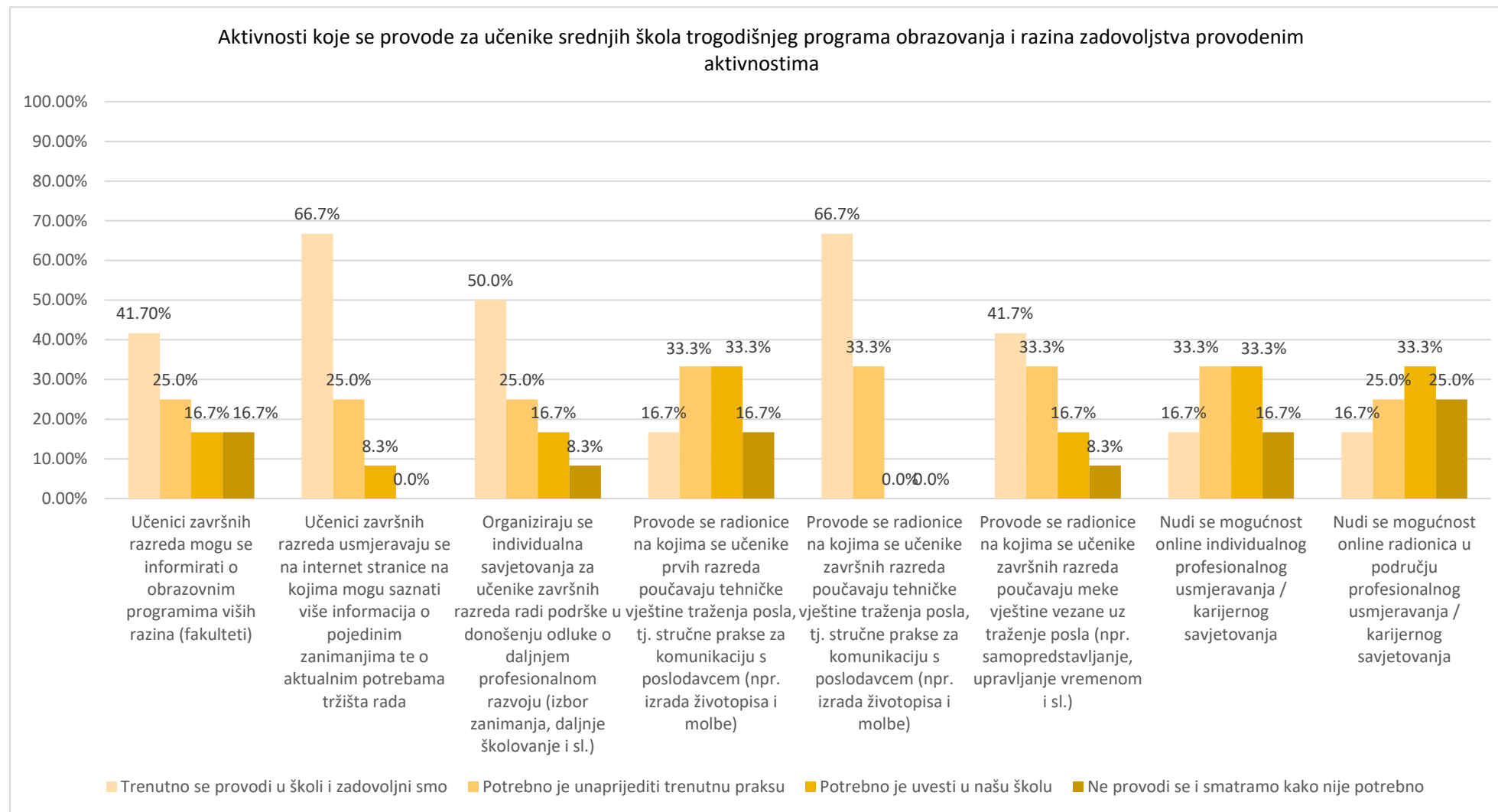
Grafički prikaz 15

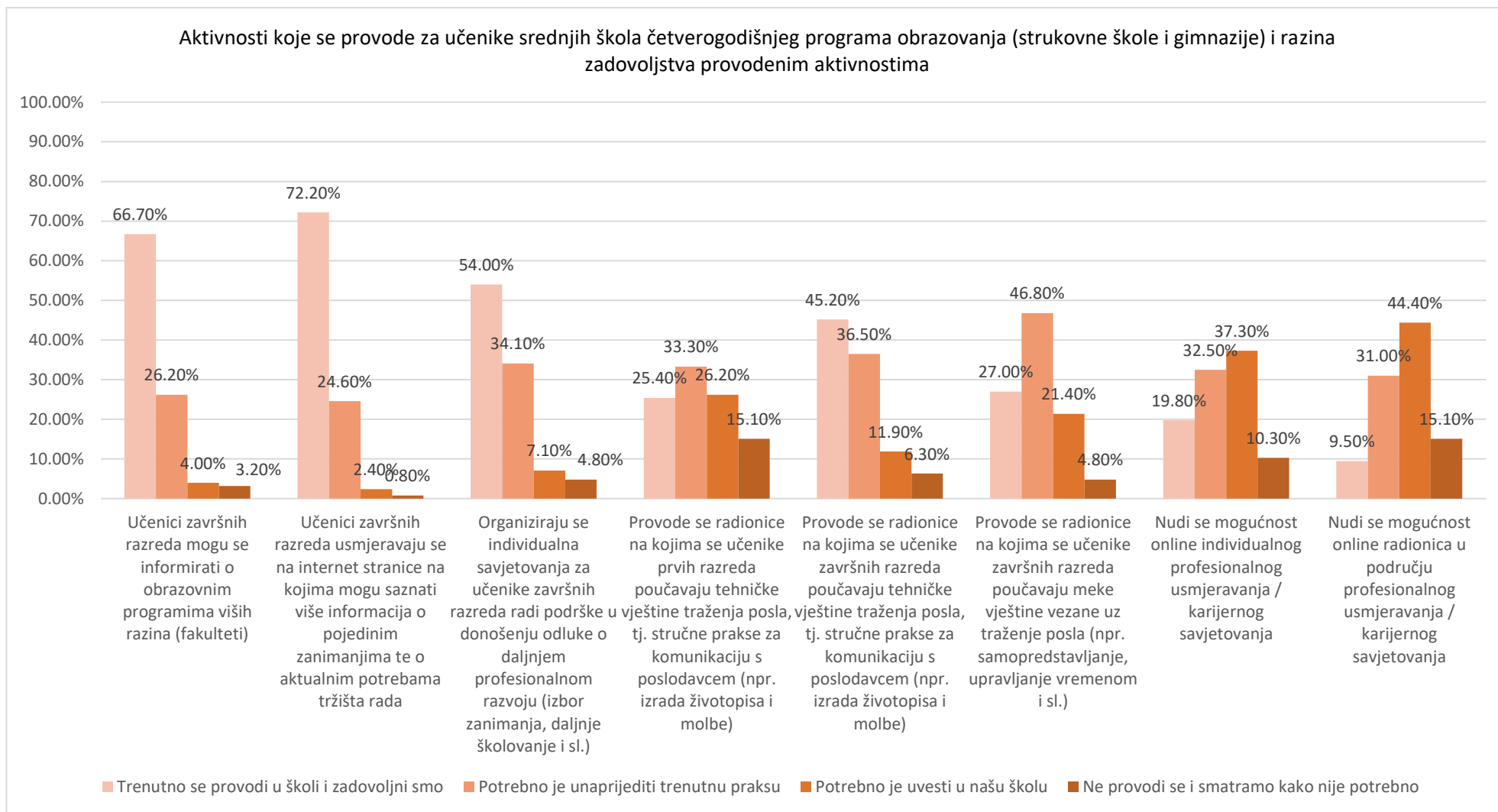
Prema rezultatima prikazanim na grafičkom prikazu 16, koji se odnosi na mjerenje zadovoljstva aktivnostima provedenim u srednjim školama trogodišnjeg programa obrazovanja, sudionici procjenjuju da je potrebno unaprijediti praksu i/ili uvesti u škole radionice koje učenike prvih razreda podučavaju vještinama traženja posla (33%) kao i mogućnost *online* individualnog profesionalnog usmjerenja (33%).

Nadalje, dobiveni rezultati za srednje škole četverogodišnjeg programa obrazovanja pokazuju da je potrebno uvesti mogućnost *online* individualnog profesionalnog usmjerenja (37%) te *online* radionice (44%). Također, rezultati vidljivi na grafičkom prikazu 17 pokazuju kako 46% sudionika smatra da je potrebno unaprijediti aktivnosti provođenja radionica učenicima završnih razreda koje ih podučavaju mekim vještinama.

Grafički prikaz 16

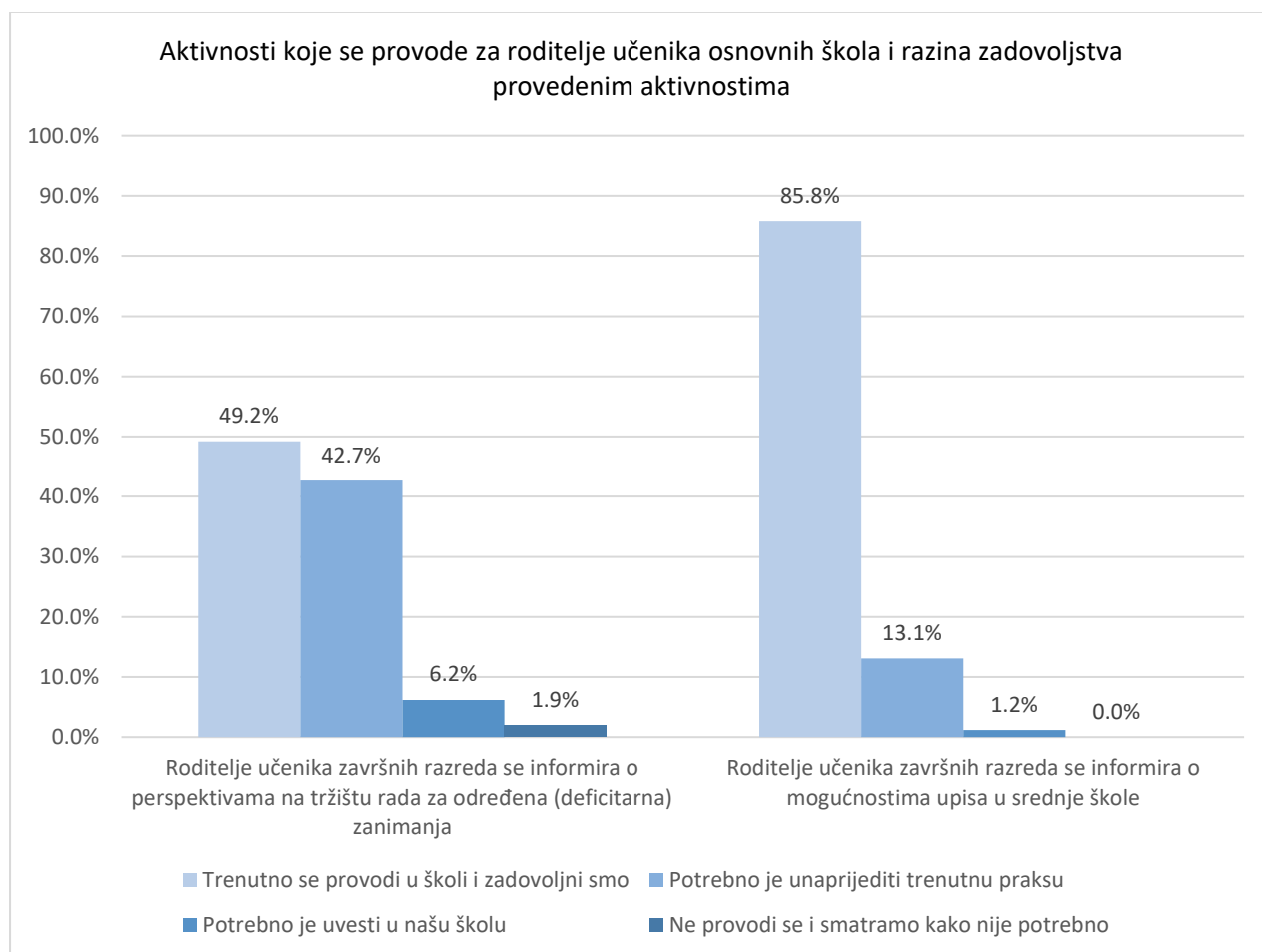
Grafički prikaz 17

Koje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja se provode za roditelje i zadovoljstvo provedenim aktivnostima

Uz aktivnosti namijenjene učenicima, istraživanjem su obuhvaćene i aktivnosti koje se provode za roditelje učenika osnovnih i srednjih škola, a namijenjene profesionalnom usmjeravanju. Grafički prikaz 18 pokazuje da gotovo 50% sudionika tvrdi kako se u školama provode aktivnosti u kojima se roditelje informira o perspektivama na tržištu rada za određena zanimanja, ali isto tako da je potrebno unaprijediti dosadašnju praksu (43%). Gotovo 86% sudionika procjenjuje da su zadovoljni aktivnostima u kojima se roditelje učenika završnih razreda informira o mogućnostima upisa u srednje škole.

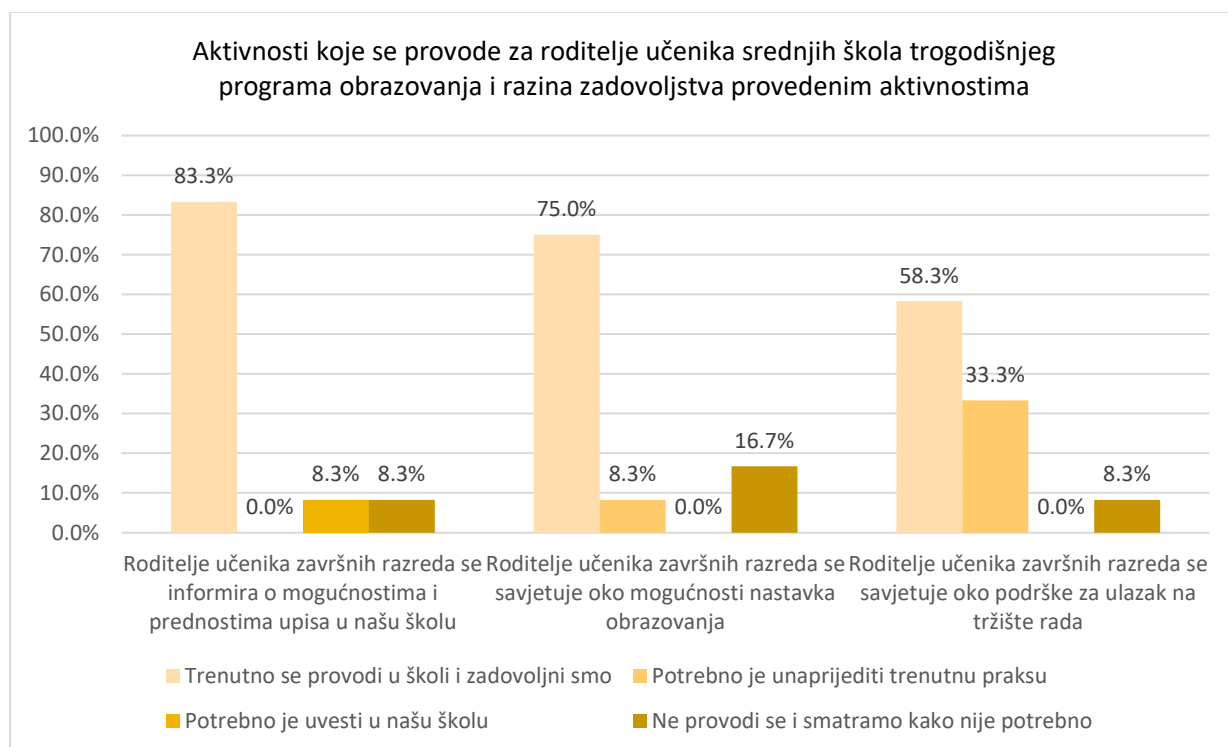
Grafički prikaz 18

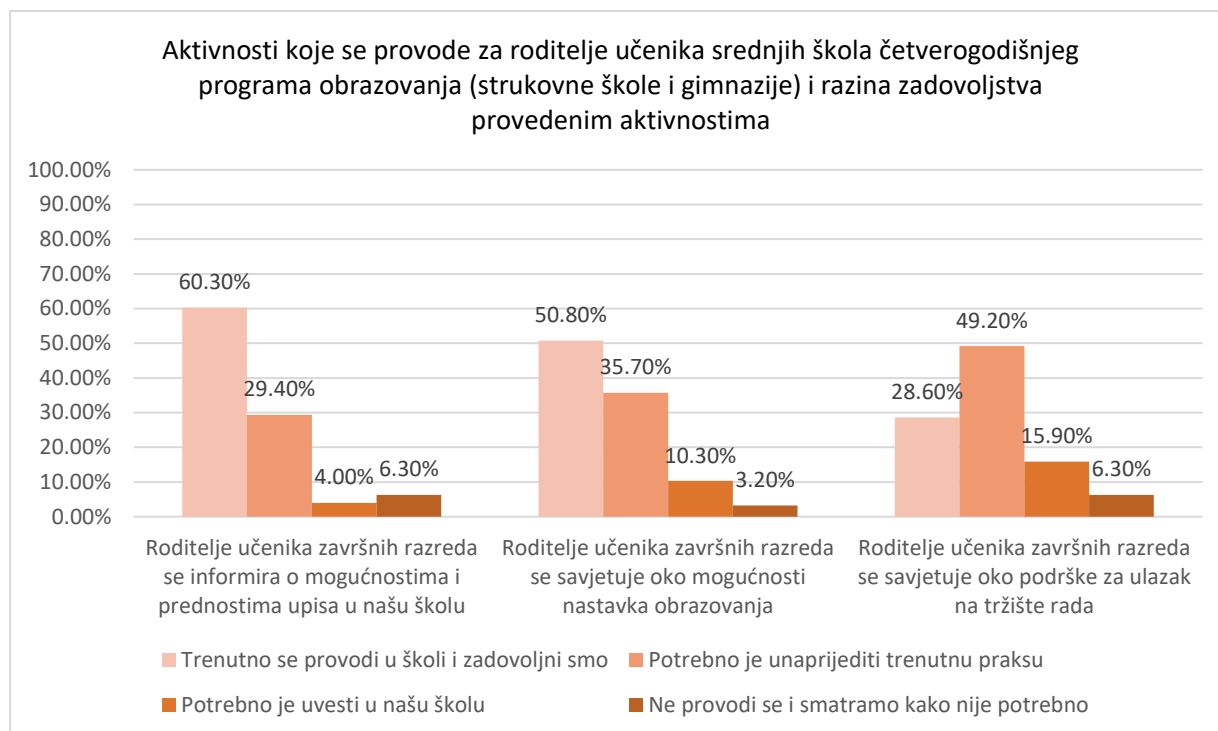
58% sudionika u srednjim školama trogodišnjeg programa obrazovanja navodi da se provode aktivnosti u kojima se roditelje završnih razreda savjetuje oko podrške za ulazak

na tržište rada, dok njih 33% smatra da je potrebno unaprijediti trenutnu praksu (grafički prikaz 19).

Grafički prikaz 19

Prema grafičkom prikazu 20, rezultati pokazuju da 36% sudionika u srednjim školama četverogodišnjeg programa smatra kako je potrebno unaprijediti trenutnu praksu u kojima se roditelje učenika završnih razreda savjetuje oko mogućnosti nastavka obrazovanja, a njih 49% smatra da je potrebno unaprijediti praksu savjetovanja oko podrške ulaska na tržište rada.

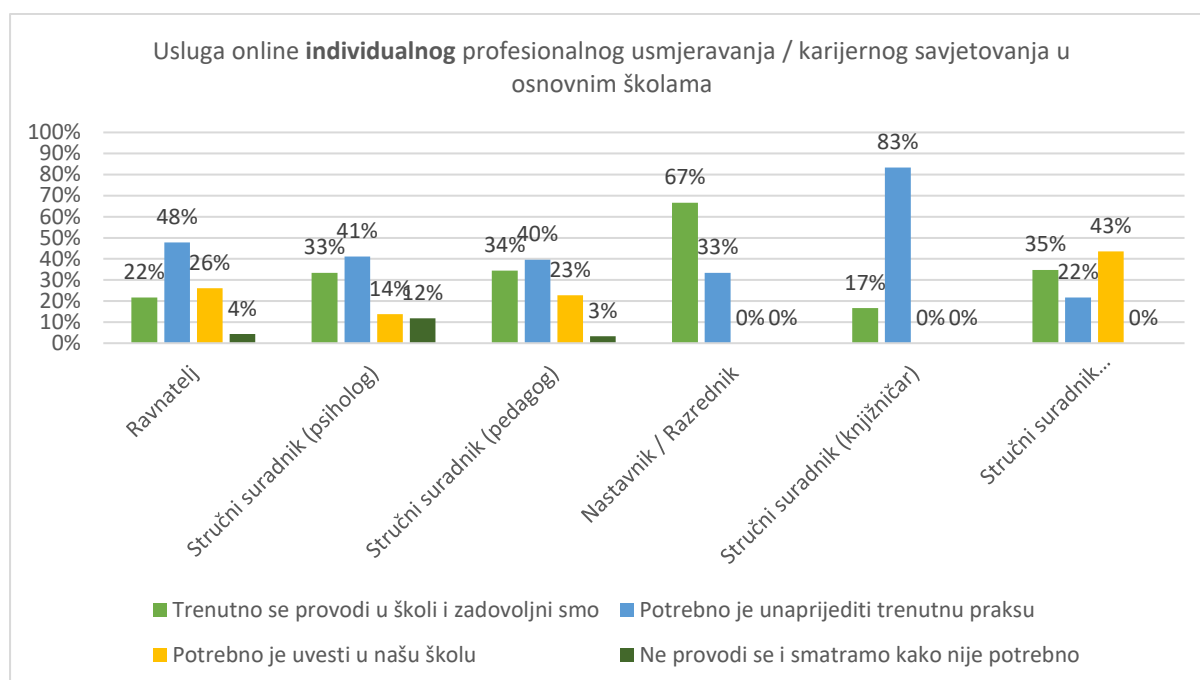
Procjena zaposlenika osnovnih i srednjih škola o *online* aktivnostima profesionalnog usmjeravanja

Prethodni rezultati pokazuju da se neke od aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provode u školama u zadovoljavajućoj mjeri, kao što su generalno informiranje učenika o obrazovnim programima, usmjeravanje na internet stranice i slično. Međutim, rezultati također pokazuju da se profesionalno usmjeravanje u manjoj mjeri provodi *online* putem te je te kanale potrebno dodatno implementirati u škole.

S obzirom na to kako su u istraživanju sudjelovali različiti profili zaposlenika osnovnih i srednjih škola (N = 398), u nastavku se nalaze njihove procjene o provođenju i potrebe za implementacijom *online* aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u škole. Detaljni deskriptivni podaci o profilu sudionika prikazani su u grafičkom prikazu 1.

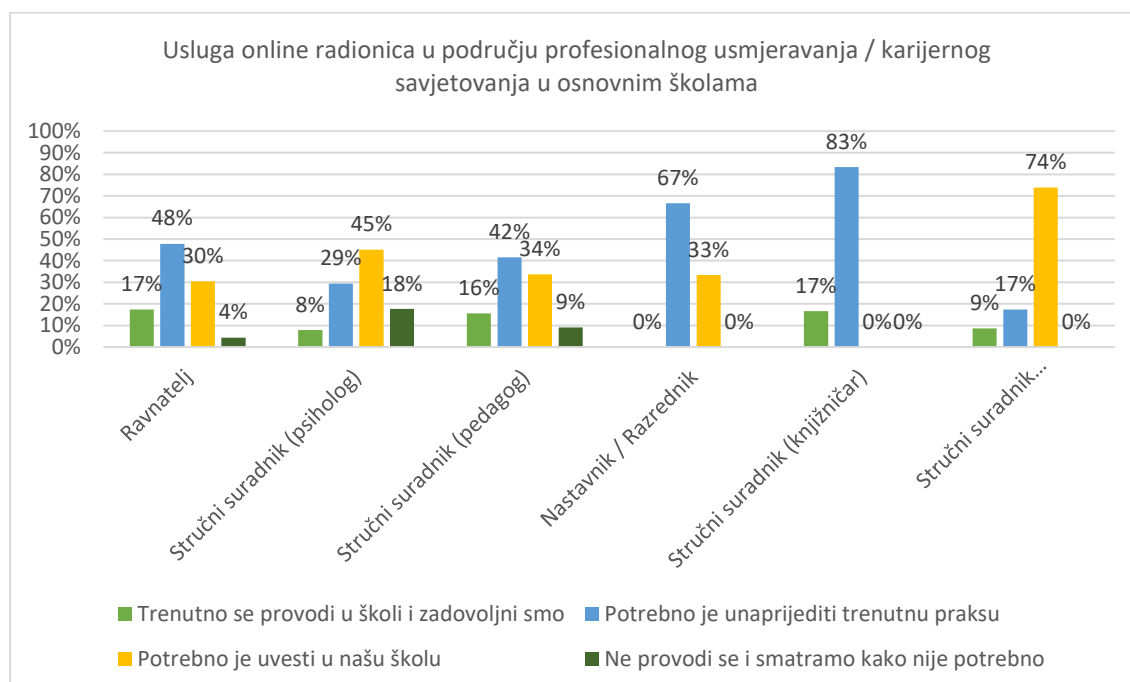
Osim razrednika i stručnih suradnika, na grafičkom prikazu 21 moguće je uočiti kako 48% ravnatelja osnovnih škola smatra da je potrebno unaprijediti trenutnu praksu *online* individualnog profesionalnog usmjeravanja, dok 43% edukacijsko-rehabilitacijskih stručnih suradnika smatra kako je ove aktivnosti u potpunosti potrebno uvesti u školu.

Grafički prikaz 21

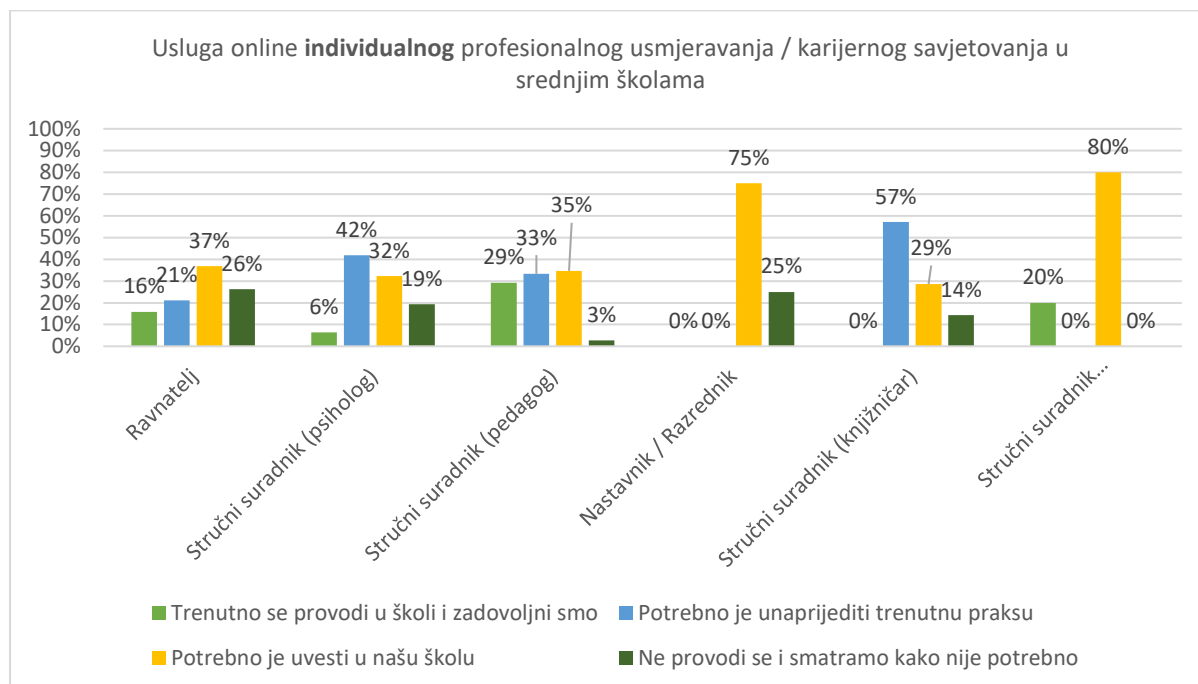
Osim toga, na grafičkom prikazu 22 vidljivo je da preko 40% ravnatelja, psihologa, pedagoga, razrednika i knjižničara smatra da je potrebno unaprijediti postojeću praksu *online* radionica, dok 74% edukacijsko-rehabilitacijskih suradnika smatra da ih je potrebno uvesti u njihovu školu.

Grafički prikaz 22

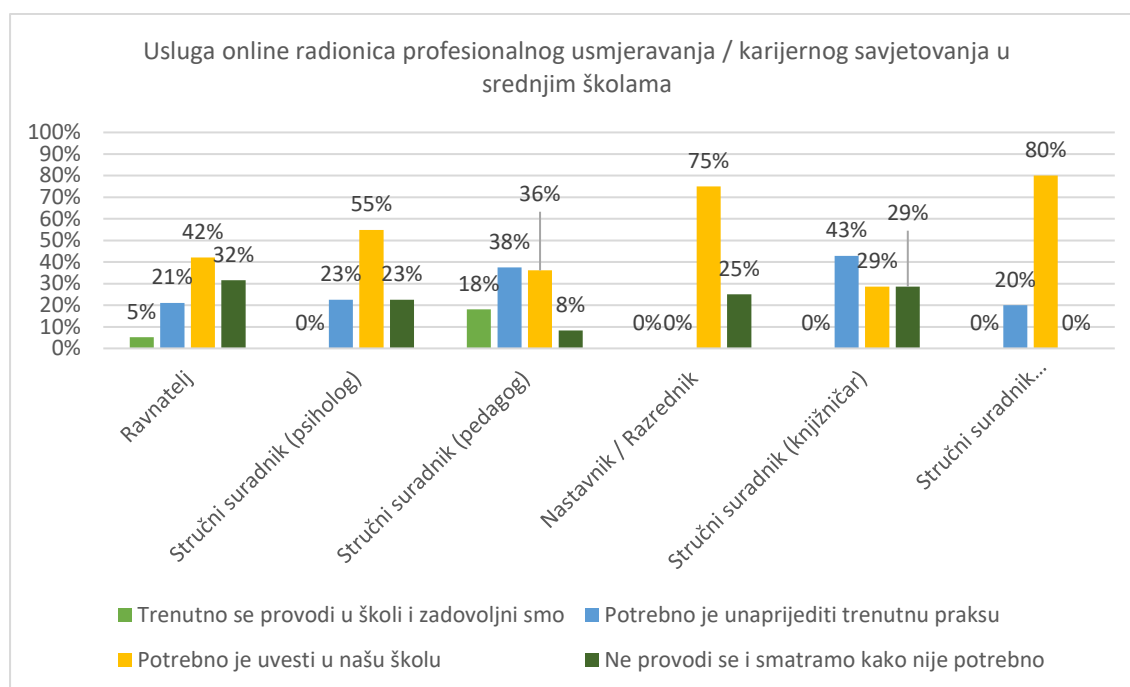
Gledajući rezultate na razini srednjih škola, na prikazu 23 vidljivo je da preko 30% svih sudionika smatra kako je potrebno *online* individualno savjetovanje uvesti u njihovu školu.

Grafički prikaz 23

Vezano uz održavanje online radionica u području profesionalnog usmjeravanja (grafički prikaz 24), rezultati su slični prethodnima, pri čemu preko 30% svih zaposlenika smatra da je ove aktivnosti potrebno uvesti u njihove srednje škole.

Grafički prikaz 24

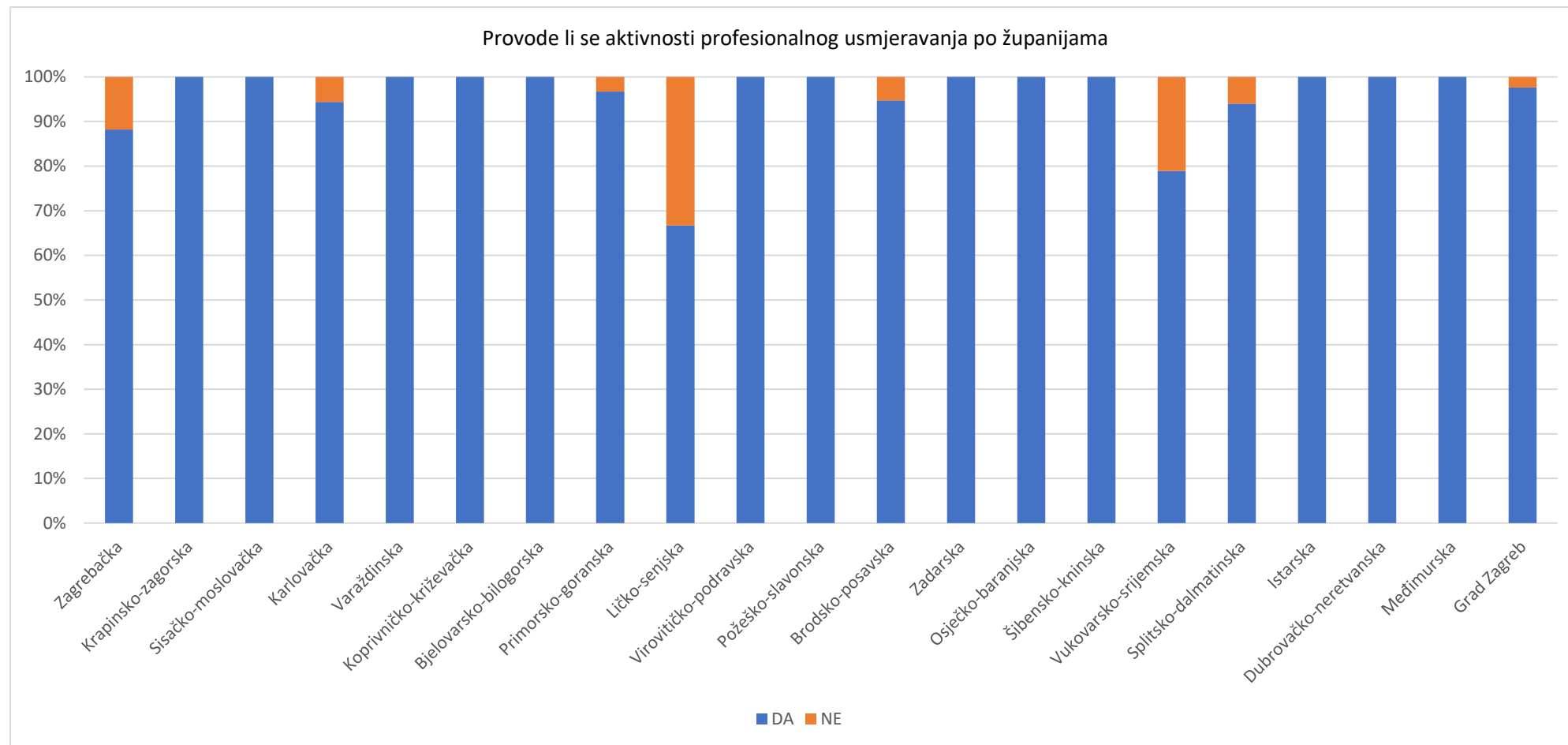
2.3. Županijski rezultati – način provedbe

Provode li se aktivnosti PU – po županiji

Temeljem dobivenih rezultata, u grafičkom prikazu 25 prikazan je postotak provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u srednjim i osnovnim školama po županijama (N=398). Najviše sudionika istraživanja je iz Splitsko-dalmatinske županije te Grada Zagreba, dok su najmanje zastupljeni sudionici iz Ličko-senjske i Virovitičko-podravске županije. Detaljna zastupljenost sudionika po županijama vidljiva je u tablici 1. S obzirom da broj sudionika nije reprezentativno zastupljen u svim županijama, prilikom interpretacije rezultata potrebno je imati na umu veličinu uzorka po županijama.

U svim županijama procjenjuje se visoki postotak provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, no primjećuje se da 33,3% sudionika u Ličko-senjskoj županiji kao i 21,1% sudionika u Vukovarsko-srijemskoj županiji procjenjuje da se aktivnosti ne provode.

Grafički prikaz 25

Tko ih provodi i koliko često

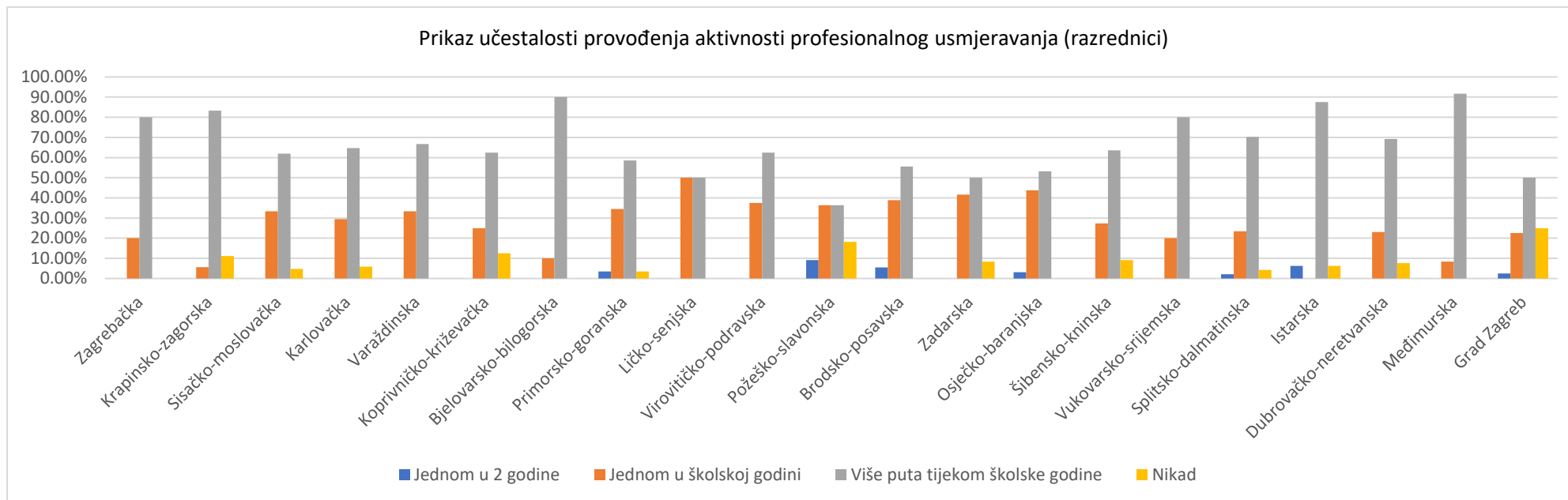
Nastavno na prethodne rezultate vezane uz skupine provoditelja te učestalost provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, sudionici procjenjuju da profesionalno usmjeravanje u školama u najvećoj mjeri provode stručni suradnici (prema 74% sudionika) i razrednici (prema 65% sudionika), s obzirom da ih provode više puta tijekom školske godine. S druge strane, u najvećoj mjeri procjenjuju da se aktivnosti od strane predstavnika HZZ-a ili CISOK-a provode jednom u školskoj godini (prema 68% sudionika), dok za stručnjake koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih, 46% sudionika procjenjuje da nikada nisu provodili aktivnosti njihovim školama.

S obzirom na dobivene rezultate i važnost distribucije aktivnosti profesionalnog usmjeravanja po županijama Republike Hrvatske, napravljene su dodatne analize koje prikazuju koliko često svaki od provoditelja provodi profesionalno usmjeravanje u osnovnim i srednjim školama po županijama.

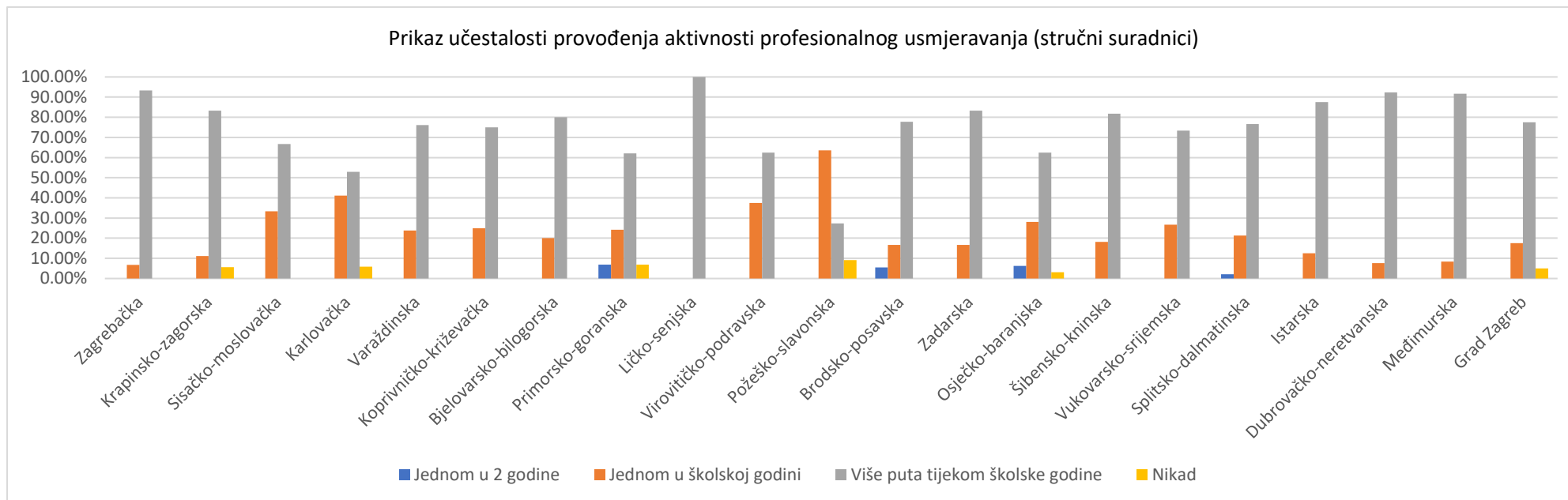
U grafičkom prikazu 26 primjećuje se kako sudionici navode da razrednici provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u prosjeku jednom ili više puta tijekom školske godine. Osim toga, vidljivo je da se rezultati razlikuju ovisno o županiji. Veći dio sudionika određenih županija smatra da razrednici nikad ne provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja na primjer u Gradu Zagrebu (njih 25%), Požeško-slavonskoj županiji (18,18%), Koprivničko-križevačkoj (12,50%) te Krapinsko Zagorskoj županiji (11,10%).

Nadalje, vezano uz provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja od strane stručnih suradnika, također se pokazalo kako u većini škola sudionici navode kako stručni suradnici provode aktivnosti jednom ili više puta tijekom školske godine (grafički prikaz 27).

Grafički prikaz 26

Grafički prikaz 27

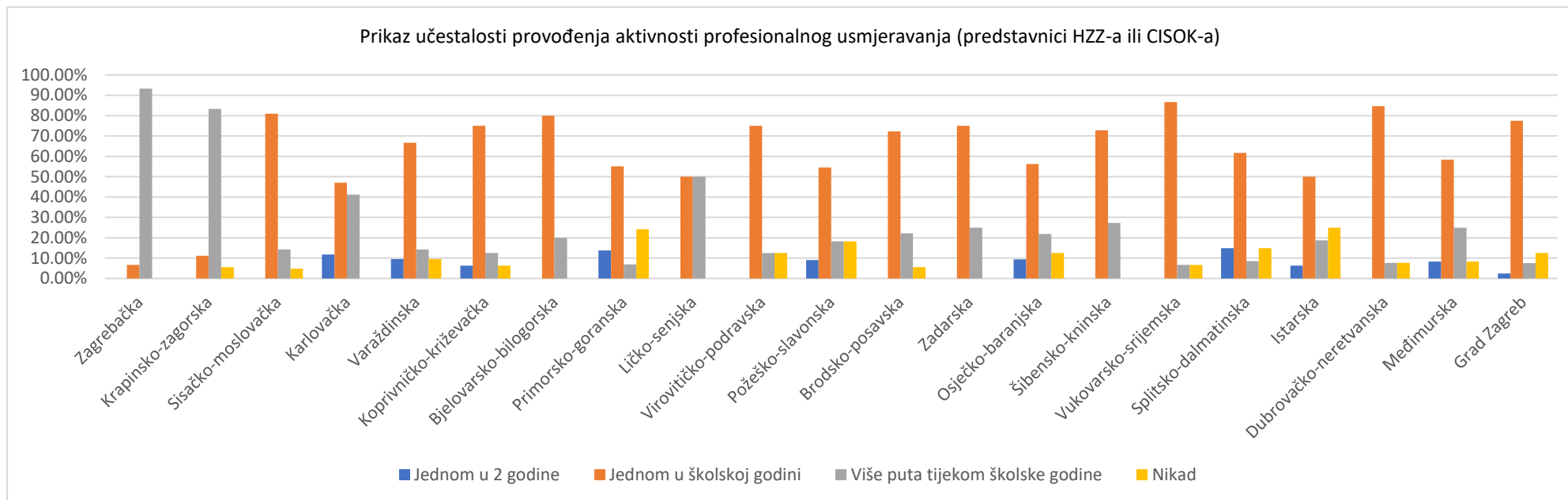

Kada govorimo o učestalosti provođenja aktivnosti od strane predstavnika HZZ-a ili CISOK-a, na grafičkom prikazu 28 moguće je primijetiti kako je njihova prisutnost različita od županije do županije pri čemu su aktivnosti najčešće održavali jednom ili više puta tijekom školske godine. S druge strane, ističu se županije koje imaju najveći postotak navoda o neprovođenju ovakvih aktivnosti od strane HZZ-a ili CISOK-asu Istarska, Primorsko-goranska, Požeško-slavonska, Splitsko-dalmatinska i Grad Zagreb.

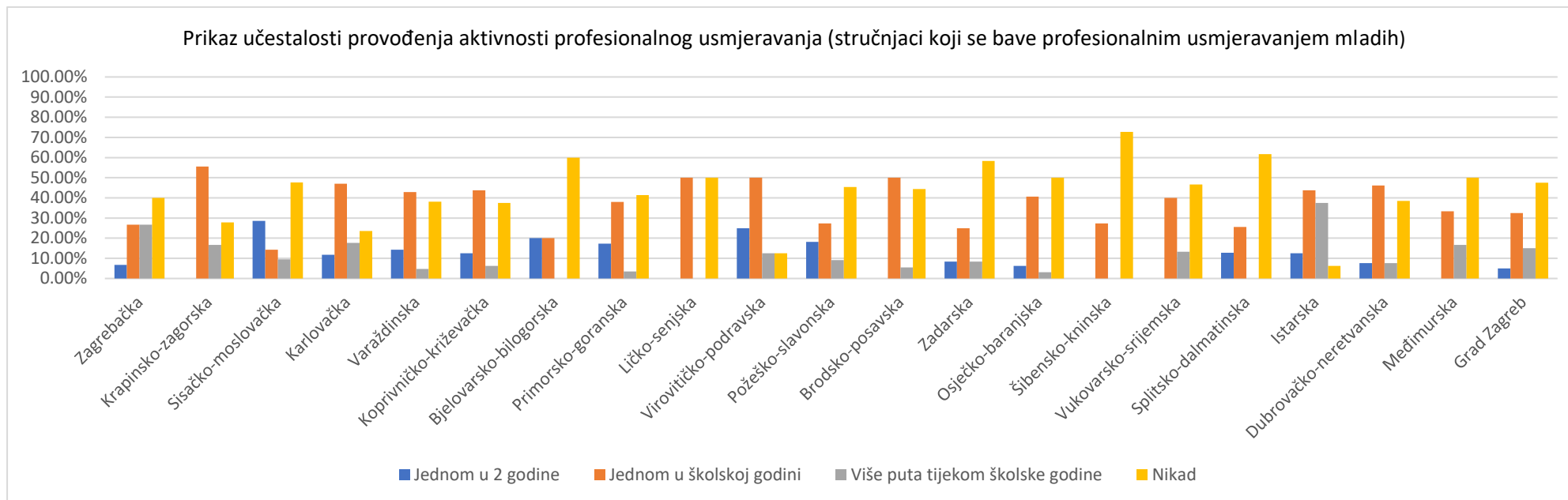
Govoreći o drugim stručnjacima (npr. predstavnici udruga) koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih, na grafičkom prikazu 29, uočljivo je kako u svim županijama većinom prevladavaju odgovori koji ističu neprovođenje takvih aktivnosti. Prema prikazu 29, može se vidjeti kako u Bjelovarsko-bilogorskoj, Ličko-senjskoj, Zadarskoj, Osječko-baranjskoj, Šibensko-kninskoj, Splitsko-dalmatinskoj te Međimurskoj županiji u preko 50% slučajeva vanjski stručnjaci ne provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školama.

Nadalje, ovisno o županiji, na grafičkom prikazu 30 moguće je uočiti trend da predstavnici viših razina obrazovanja (npr. srednje škole, fakulteti) najčešće provode aktivnosti jednom u školskoj godini ili ih uopće ne provode. Sukladno tome, dobiveni rezultati pokazuju veći postotak ispitanika iz sljedećih županija koji navode neprovođenje aktivnosti od predstavnika viših razina obrazovanja: Zagrebačkoj, Šibensko-kninskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji te u Gradu Zagrebu.

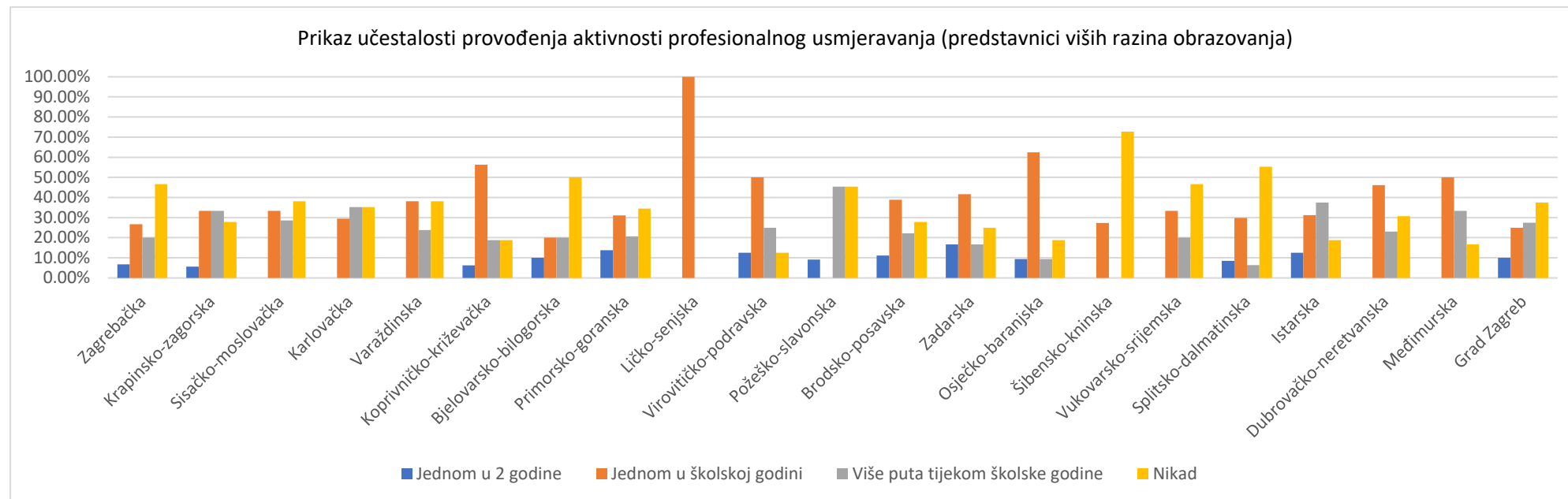
Grafički prikaz 28

Grafički prikaz 29

Grafički prikaz 30

Koliko je zadovoljstvo provedenim aktivnostima ovisno o tome tko ih provodi

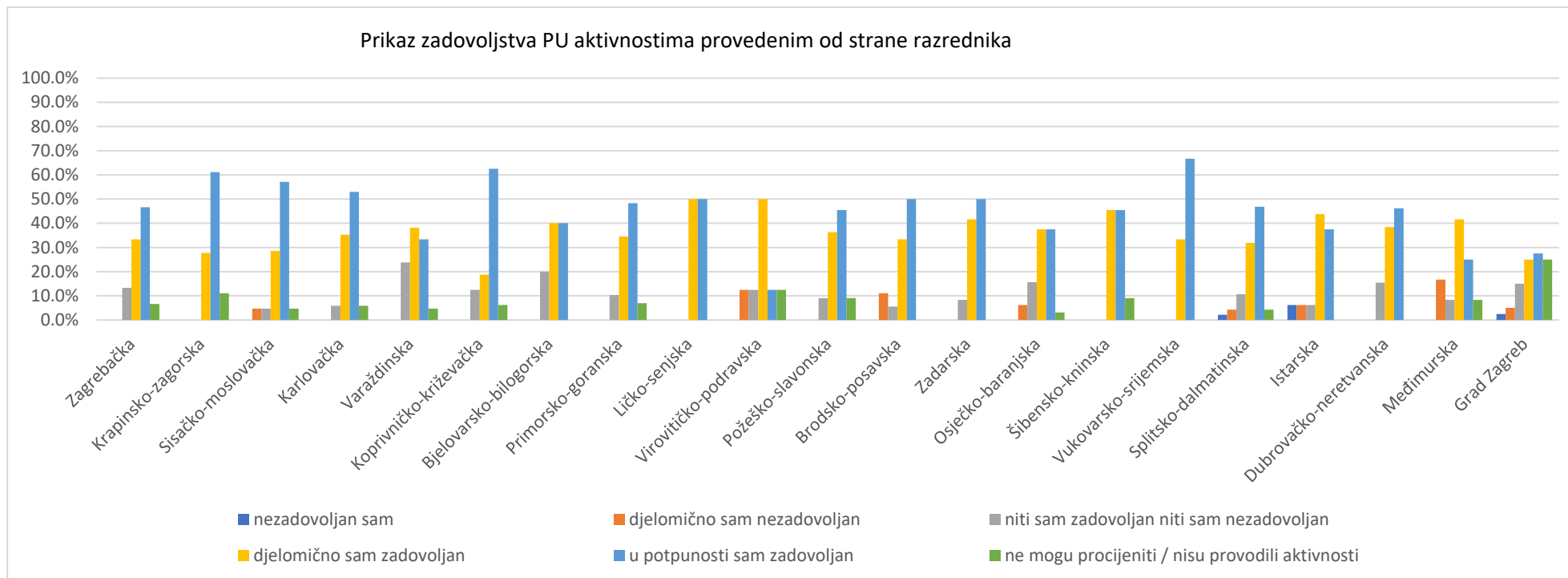
S obzirom na učestalost provedenih aktivnosti, sudionici istraživanja u prosjeku procjenjuju kako su u potpunosti zadovoljni ili djelomično zadovoljni provedenim aktivnostima od strane razrednika i stručnih suradnika. Na grafičkom prikazu 31 i 32 rezultati pokazuju da sudionici u Vukovarsko-srijemskoj županiji iskazuju najveće zadovoljstvo radom razrednika (73,7%), dok s druge strane Vukovarsko-srijemska županija iskazuje najviše zadovoljstvo radom stručnih suradnika (94,7%).

Nadalje, govoreći o zadovoljstvu radom predstavnika HZZ-a ili CISOK-a, na grafičkom prikazu 33 vidljivo je da su sudionici u prosjeku u potpunosti zadovoljni ili djelomično zadovoljni njihovom radom. Isto tako, vidljivo je da su njihovom radom najzadovoljnije škole u Krapinsko-zagorskoj županiji (72,2% sudionika u potpunosti zadovoljno), dok su najnezadovoljnije škole u Šibensko-kninskoj (18,2% sudionika nezadovoljno).

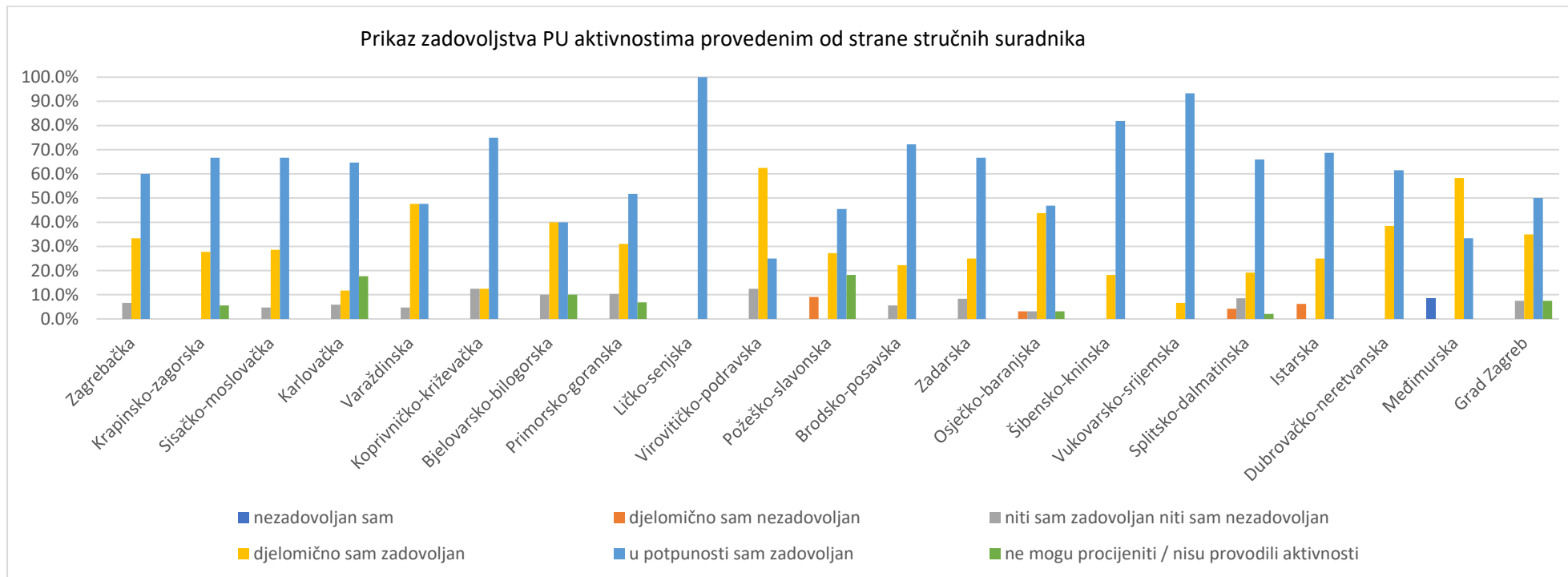
Na grafičkom prikazu 34 vidljivo je kako sudionici u prosjeku nisu mogle procijeniti zadovoljstvo radom vanjskih stručnjaka koji se bave profesionalnim usmjeravanjem mladih, pri čemu najveći postotak sudionika iz Ličko-senjske (66,7%) te Bjelovarsko-bilogorske (60%) županiji nije moglo procijeniti zadovoljstvo. Najveće zadovoljstvo njihovim radom iskazuju sudionici u Karlovačkoj županiji (38,9% sudionika u potpunosti zadovoljno), dok nezadovoljstvo iskazuju sudionici u Šibensko-kninskoj županiji (18,2%).

Imajući na umu čestinu provođenja aktivnosti od strane predstavnika razina obrazovanja (grafički prikaz 35), sudionici u prosjeku najčešće nisu mogle procijeniti svoje zadovoljstvo. No, gledajući po županijama, sudionici u Istarskoj županiji iskazuju najviše zadovoljstvo (56,3% u potpunosti zadovoljno), dok u Šibensko-kninskoj iskazuju najveće nezadovoljstvo (18,2%) njihovim radom.

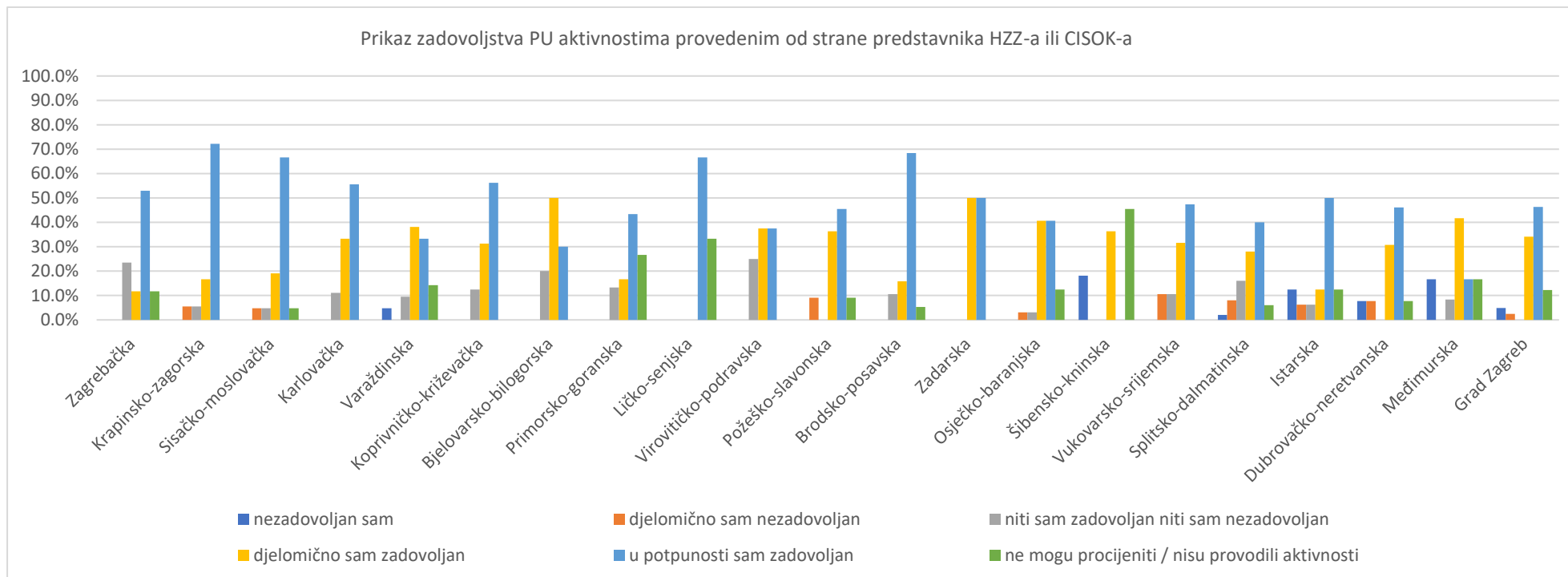
Grafički prikaz 31

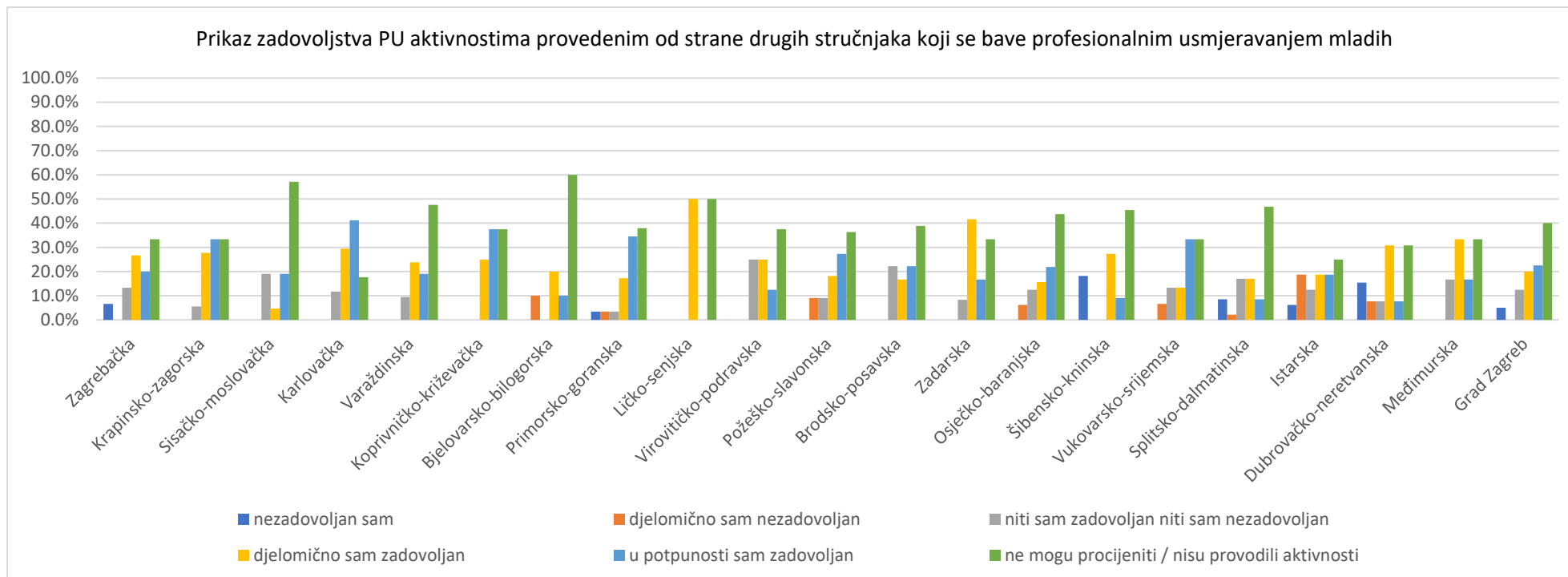
Grafički prikaz 32

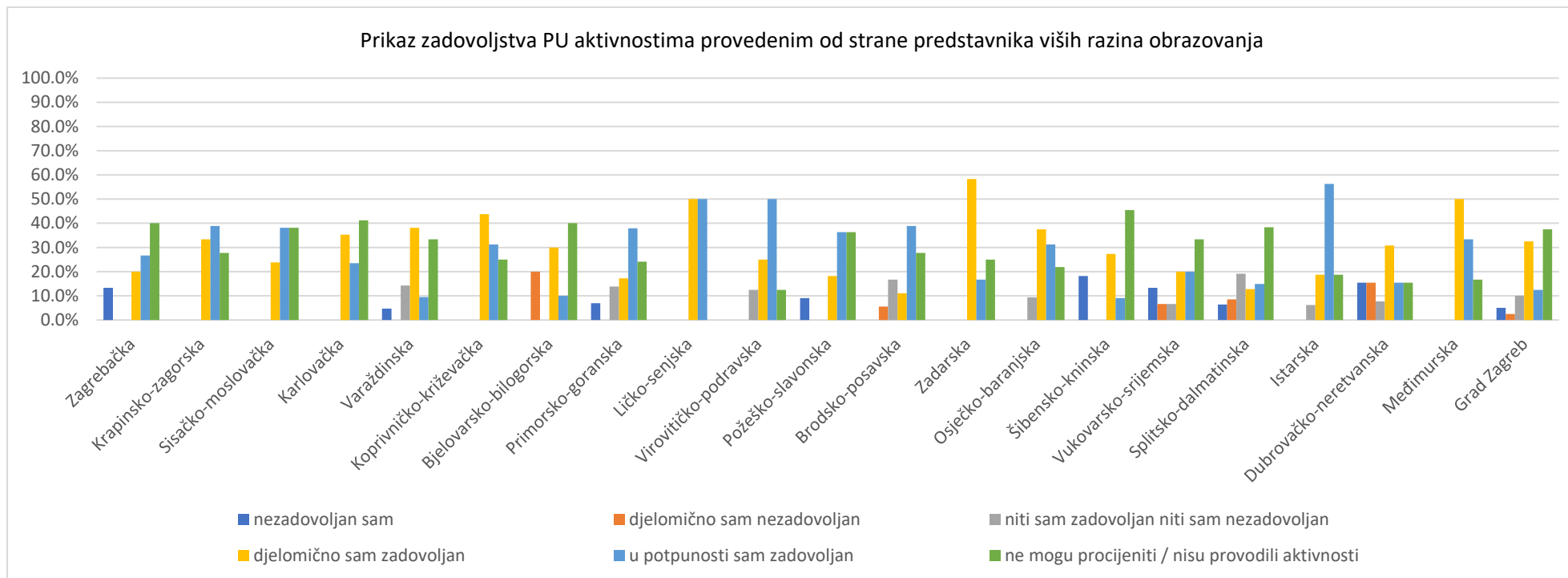
Grafički prikaz 33

Grafički prikaz 34

Grafički prikaz 35

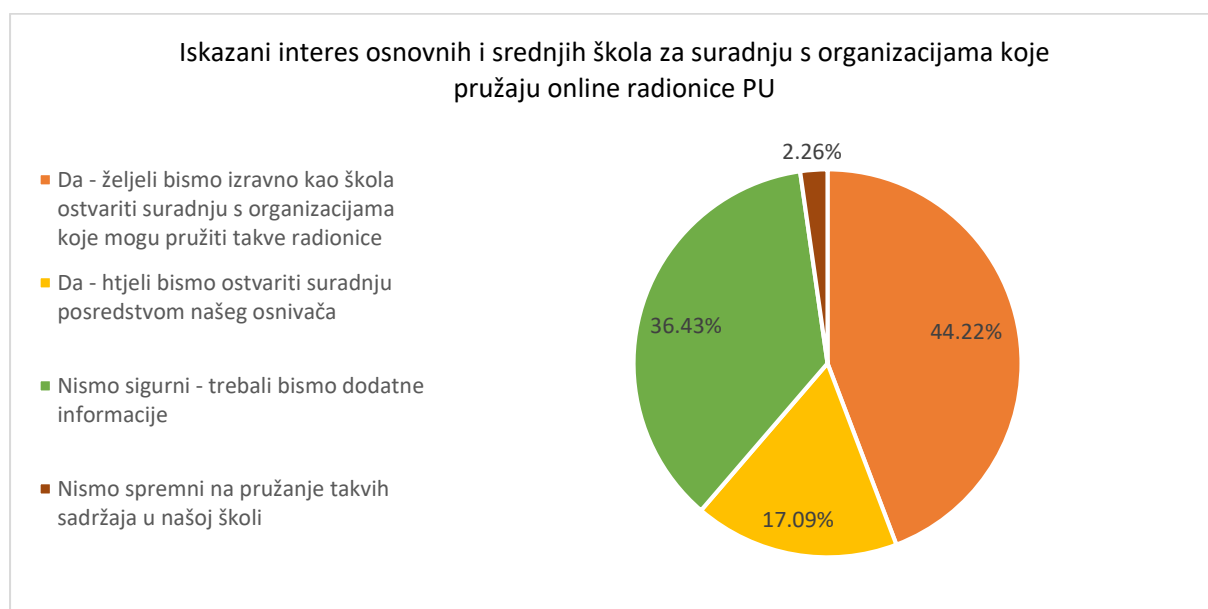

2.4. Spremnost na suradnju u pružanju PU

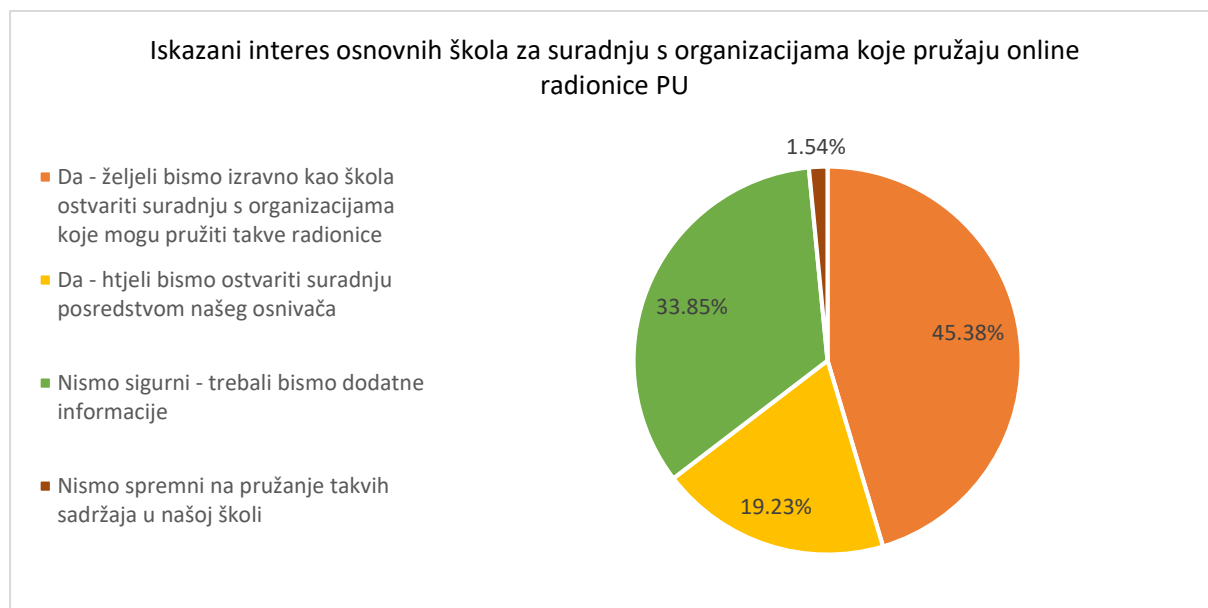
Istraživanje je provedeno s ciljem identificiranja praksi i potreba osnovnih i srednjih škola u provođenju aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika pri upisu u škole i pripremi za izlazak na tržište rada. Kroz dobivene rezultate vidljive u prikazu 36, 44% škola željelo bi izravno ostvariti suradnju s organizacijama koje mogu pružiti *online* radionice profesionalnog usmjeravanja.

Analizom rezultata osnovnih škola, dobiveni su rezultati približni skupnim rezultatima (grafički prikaz 37).

Grafički prikaz 36

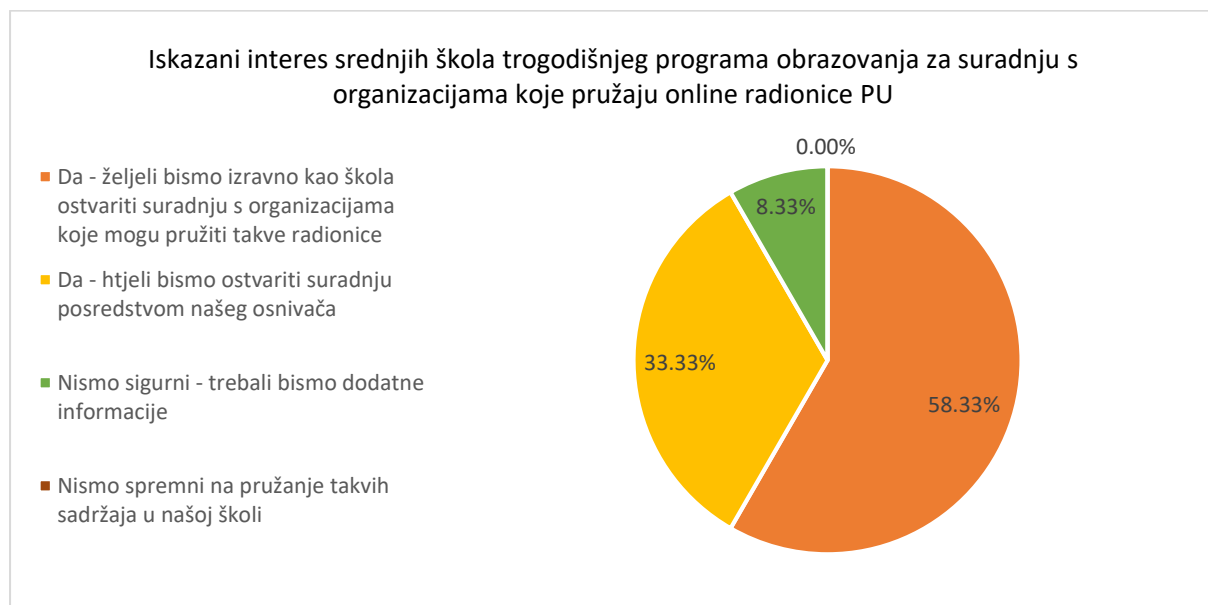

Grafički prikaz 37

U srednjim školama trogodišnjeg programa obrazovanja (prikaz 38), 58% sudionika navelo je da bi željelo ostvariti izravnu suradnju s organizacijama koje pružaju radionice *online* profesionalnog usmjeravanja, dok bi njih 33% htjelo ostvariti suradnju posredstvom svog osnivača.

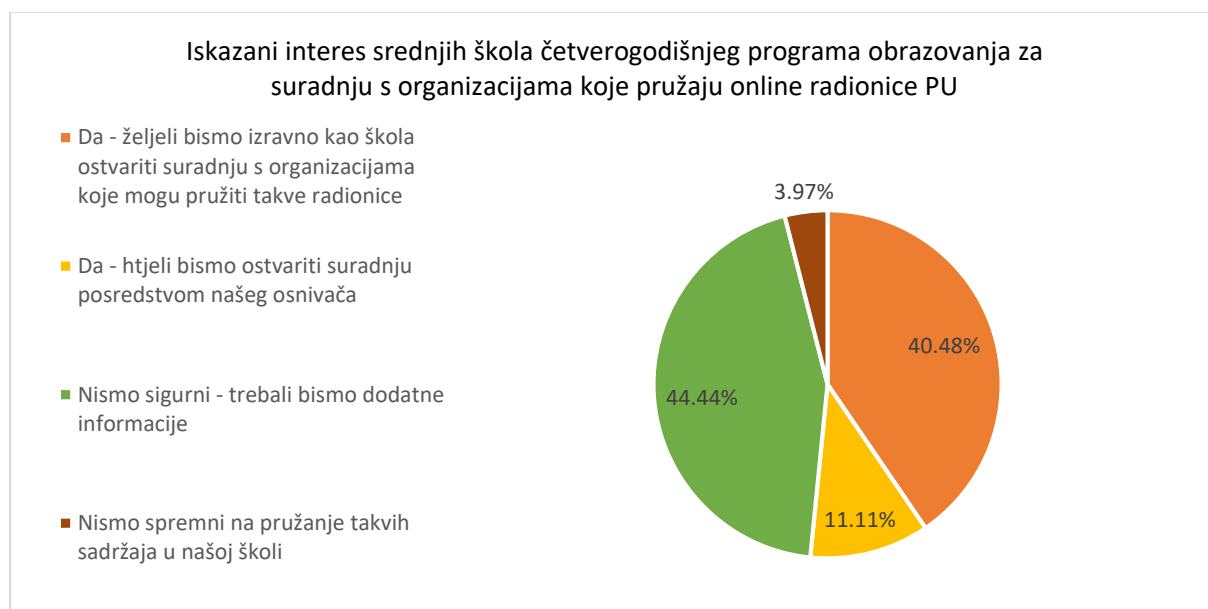
Grafički prikaz 38

U odnosu na srednje škole trogodišnjeg programa obrazovanja, u četverogodišnjim srednjim školama (grafički prikaz 39) iskazan je manji interes za izravnom suradnjom s

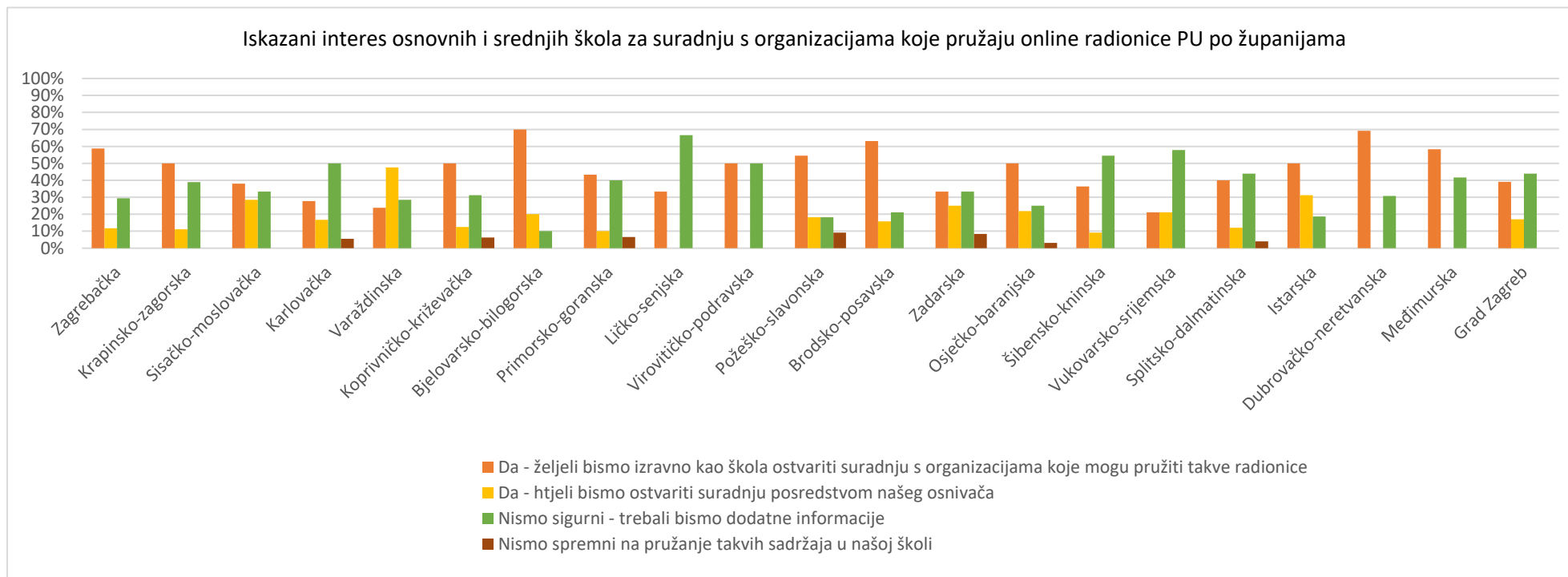
organizacijama koje pružaju *online* radionice profesionalnog usmjeravanja (40%), a 44% ispitanika je istaknulo kako bi trebali dodatne informacije.

Grafički prikaz 39

Također, na temelju dobivenih rezultata vidljivih iz grafičkog prikaza 40, gledajući po županijama, većinski interes za mogućnošću ostvarenja izravne suradnje s organizacijama koje pružaju *online* radionice PU, izrazile su škole u 11 od 21 županije. Najveći interes za izravnu suradnju pokazuju škole u Bjelovarsko-bilogorskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji (70%). U 9 županija, 40% ili više sudionika smatra da im je potrebno više informacija kako bi iskazali interes za mogućnost ostvarivanja suradnje.

Grafički prikaz 40

3. KOMENTARI SUDIONIKA

Na kraju upitnika, sudionici su imali mogućnost dati dodatne otvorene komentare na temu istraživanja kako bi podijelili primjere iz vlastitog iskustva u vezi provede karijernog usmjeravanja. Njihove odgovore navodimo u cijelosti, bez uređivanja:

- *Takav oblik rada već je održan tijekom ove i prošle školske godine u okviru projekta LAG Sava.*
- *Za učenike koji završavaju osnovnu školu važna su usmjeravanja na kvalitetne srednje škole i škole primjerene njihovom interesu. Informacije o tržištu rada nisu primjerene uzrastu učenika koji završavaju osnovnu školu.*
- *Učenici završnih razreda prime na znanje razne izvore informacija, sudjeluju u predavanjima ili nekim radionicama. Pitaju, postavljaju pitanja. Poneki odlaze na Sajam poslova. Međutim, većina njih iskazuju interes za nastavak školovanja na nekim od tehničkih fakulteta ili visokih učilišta. Učenici trogodišnjih škola iskazuju otići negdje van gdje se mogu brže zaposliti i biti bolje plaćeni. U današnje vrijeme strukovno obrazovanje nije usklađeno sa tržištem rada. Napravljeni su neki mali pomaci, ali još uvijek nedovoljno. Nema kvalitetne poveznice, a to znaju i učenici i roditelji. Teško se danas može privući pažnja roditelja i učenika i uvjeriti ih da će im nešto pomoći prilikom zapošljavanja. Nastojimo ih potaknuti na razmišljanje, ali sve teže, kao da više nikome ne vjeruju.*
- *Smatram nužnim više uključiti roditelje i poticati učenike na upis strukovnih škola koje se neopravdano podcjenjuju*
- *Već par godina pokušavamo učenike usmjeriti na strukovne škole i deficitna zanimanja pa bi veći angažman organizacija koji mogu pružiti takve radionice bio poželjan.*
- *Takve su radionice korisne jer učenicima smanjuju nedoumice vezano uz odabir zanimanja. Možda bi se učenici više potaknuli za odabir deficitarnih zanimanja.*
- *Smatram da je ovo jako važna tema i da bi joj trebali pridati više pažnje. S profesionalnim usmjeravanjem trebali bi krenuti već u višim razredima osnovne škole te nastavno kroz cijelu srednju školu, pogotovo u gimnazijama, slijedeći*

primjere dobre prakse razvijenih zemalja. Karijerni savjetnici bi trebali imati posebno radno mjesto i intenzivno surađivati sa školama.

- Potrebno je još češće i više te ranije krenuti sa informiranjem i savjetovanjem.*
- Posljednjih godina primijetili smo nezainteresiranost i kod djece i kod njihovih roditelja, kada se radi o profesionalnom usmjeravanju i savjetovanju. Na ponuđene sadržaje (radionice i savjetovanja u CISOKu, predstavljanje srednjih škola i sl.) na koje je dolazak dobrovoljan, odaziva se mali broj učenika i roditelja. A s druge strane, onda u razgovoru s učenicima primjećujemo da nisu dovoljno informirani o srednjim školama i da ponekad imaju nerealna očekivanja (njihove ocjene, sposobnosti, zdravstveno stanje i neke osobine ličnosti nisu u skladu sa srednjom školom koju žele upisati).*
- Možda individualna savjetovanja za roditelje i djecu s posebnim potrebama.*
- Uključivanje samih srednjoškolaca u predstavljanju svojih srednjoškolskih programa, osobito raznih zanata (krojača, kozmetičara, frizera, dizajnera, stolara, ličioča, keramičara, varioca, vodoinstalatera, kuhara, barmena, slastičara...) kako bi pokazali svu kreativnost svog budućeg zvanja. Organizirati npr. modne revije ili oslikavanje škole (uređenje interijera i eksterijera).*
- Hzz ima ulogu profesionalnog usmjeravanja učenika, no uopće ne dolaze u škole provoditi testiranja ili prezentacije, nego rade individualna savjetovanja na koja svi učenici iz Istre moraju ići do Pule. U Istri nemamo ni CISOK koji ima odlične programe i radionice za učenike (najbliži je u Rijeci). Sve je na stručnim suradnicima koji se moraju snalaziti sami bez ikakvog nacionalnog programa profesionalnog usmjeravanja učenika. Također sami tražimo stručna usavršavanja na tu temu koja se uopće ne nude od tijela kao što je Agencija za odgoj i obrazovanje koja organizira stručna usavršavanja za sve odgojno-obrazovne djelatnike u obrazovnom sustavu. Toliko o našem školskom sustavu...*
- U proračunu bi valjalo za tu stavku odvojiti više sredstava kako bi se moglo provoditi više aktivnosti s učenicima, kako bi do manjih škola došlo više stručnjaka koji bi provodili aktivnosti prof. usmjeravanja i slično.*

- Poželjno je da radionice s učenicima i roditeljima provodi stručnjak pripremljen za provođenje karijernog savjetovanja/profesionalno savjetovanja koji bi to redovito provodio i da se uvede u škole kao obveza za provođenje na satu razrednika. Predstavnici HZZ i CISOKA bi trebali obići udaljene škole u Županiji i u tim školama održati savjetovanje jer su naši učenici udaljeni 45 km od grada Zadra odnosno centra Županije s lošim autobusnim vezama tako da u odlaskom u grad na savjetovanje gube nastavu cijeli dan što smatram lošim rješenjem.*

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Temeljem navedenih rezultata istraživanja, dajemo sljedeće preporuke:

- **Uvođenje novih i unapređenje postojećih praksi *online* interaktivnih sadržaja** – rezultati ovog istraživanja, ali i drugi primjeri, ukazuju na potrebu da se uvedu dodatne aktivnosti rada s učenicima i roditeljima, koje su prilagođene pojedinim školama, skupinama učenika, a posebice roditeljima, kada je u pitanju pružanje podrške o odlukama o daljnjem obrazovanju ili ulasku na tržište rada. Važno je obuhvatiti cjelokupne generacije učenika završnih razreda aktivnostima karijernog usmjeravanja kako bi imali kompetencije za buduće upravljanje svojim karijernim putem, a s druge strane kako bi tržište rada osiguralo potreban ljudski kapital u budućnosti. Posebice se ističe uvođenje *online* grupnih i individualnih interaktivnih aktivnosti kojima se može osigurati obuhvat većeg broja učenika. Oko 76% sudionika iz osnovnih škola smatra kako je potrebno postojeću praksu *online* aktivnosti unaprijediti ili uvesti u njihove škole vezano za karijerno usmjeravanje, dok isto misli oko 65% sudionika iz 3-godišnjih srednjih škola te oko 74% sudionika iz 4-godišnjih srednjih škola i gimnazija. Prema rezultatima istraživanja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provode se u svim županijama, no evidentno je i da rezultati pokazuju određene razlike u učestalosti, ali i stupnju zadovoljstva provođenja tih aktivnosti. Provođenjem aktivnosti online potiču se jednake mogućnosti za učenike svih sredina po pitanju pristupačnosti i kvalitete sadržaja.
- **Uspostavljanje suradnje s vanjskim organizacijama u provedbi aktivnosti karijernog usmjeravanja** - istraživanje je pokazalo kako su po pitanju karijernog usmjeravanja u školama najviše angažirani stručni suradnici i razrednici, dok je podrška od strane HZZ-a i CISOK-a ocijenjena također kvalitetnom, ali dodatna analiza javnih statističkih podataka kao i komentari sudionika ističu kako veliki broj učenika njihovim aktivnostima nije obuhvaćen. S druge strane, 46% sudionika je istaknulo kako nikada u njihovoj školi nije ostvarena suradnja s drugim stručnjacima po pitanju karijernog usmjeravanja te ih je 36% istaknulo kako nikada nije ostvarena suradnja s predstavnicima viših razina obrazovanja.

Stoga je potrebno otvoriti škole za kvalitetne programe suradnje po pitanju karijernog usmjeravanja učenika, ali i njihovih roditelja, kako bi se osigurao obuhvat što većeg broja djece te rasteretilo razrednike i stručne suradnike u tom području. Vanjski stručnjaci za karijerno savjetovanje svojim saznanjima o aktualnim i budućim potrebama na tržištu rada doprinose razvitku programa koji će učenicima omogućiti razvoj modernih kompetencija koje će ih učiniti konkurentnima, a time i utjecati na razvoj hrvatskog tržišta rada.

- **Stručno usavršavanje stručnih suradnika i razrednika** - kao što je istaknuto, razrednici i stručni suradnici imaju trenutno najveću ulogu u karijernom usmjeravanju učenika, no odgovori sudionika (nastavnika/razrednika i stručnih suradnika) ističu kako se njih oko 55% samostalno usavršava u tom području, samo 28% posjećuje edukacije, a tek 10% ističe kako za pripremu koristi materijale MZO-a, HZZ-a ili CISOK-a. U komentarima je istaknuto kako agencije nadležne za stručno usavršavanje nastavnika ne nude edukacije u ovom području. Stoga je potrebno ponuditi razrednicima i stručnim suradnicima gotove alate i edukacije za razvoj njihovih kompetencija za provedbu aktivnosti karijernog usmjeravanja različitih uzrasta učenika i za različite svrhe (prelazak na višu razinu obrazovanja ili izlazak na tržište rada) te posebnu pažnju posvetiti radu s roditeljima kako bi bili konstruktivna podrška u tom procesu.
- **Podrška roditeljima u karijernom usmjeravanju njihove djece** – rezultati istraživanja pokazuju kako su u osnovnim školama zadovoljni s aktivnostima informiranja roditelja o mogućnostima upisa u srednje škole, no skoro 50% sudionika iz osnovnih škola smatra kako je potrebno unaprijediti aktivnosti informiranja roditelja o perspektivama na tržištu rada za određena zanimanja (posebice deficitarna). Odgovori sudionika iz 3-godišnjih srednjih škola pokazuju slične rezultate, gdje 33% smatra kako je potrebno bolje informirati roditelje oko podrške za izlazak na tržište rada njihove djece, no tu imamo jedan dio sudionika, između 8-16% koji ne smatraju kako bi škola trebala provoditi ovakve aktivnosti s roditeljima, što je donekle problematično. Rezultati sudionika iz 4-godišnjih srednjih škola i gimnazija pokazuju kako je potrebno unaprijediti rad s roditeljima u svim segmentima, tako oko 35% smatra kako je potrebno unaprijediti praksu

informiranja roditelja o prednostima upisa u njihovu školu, 45% da je potrebno unaprijediti savjetovanje roditelja završnih razreda o mogućnostima nastavka obrazovanja, dok 65% o savjetovanju roditelja učenika završnih razreda oko podrške za ulazak na tržište rada. Stoga je potrebno osigurati školama kvalitetne informacije o tržištu rada, perspektivama pojedinih zanimanja, kvaliteti obrazovanih programa i dostupnosti programa kako bi mogli roditeljima pomoći u donošenju informiranih odluka koje će imati veliki, ako ne i najveći utjecaj, na karijerni put njihovog djeteta.

5. LITERATURA I IZVORI

Babarović, T. i Šverko, I. (2017) *Profesionalno usmjeravanje u osnovnim i srednjim školama iz perspektive učenika*. Agencija za mobilnost i programe EU. Preuzeto s:https://www.mobilnost.hr/cms_files/2018/02/1519740980_izvjestaj-eg-fin-web.pdf

Hrvatski zavod za zapošljavanje (2019.) *Godišnjak 2018.*. Preuzeto s:
<https://www.hzz.hr/content/stats/Godisnjak-2018-HZZ.pdf>

Ministarstvo znanosti i obrazovanja, ŠeR – Školski e-Rudnik

6. O INSTITUTU ZA RAZVOJ TRŽIŠTA RADA

Institut za razvoj tržišta rada je osnovan 2008. godine od strane SELECTIO Grupe kao doprinos društveno odgovornom poslovanju s vizijom o tržištu rada koje je inkluzivno, fleksibilno za sve zainteresirane strane, umreženo i konkurentno u regiji i u EU. Institut za razvoj tržišta rada je jedna od rijetkih organizacija u Hrvatskoj koje se bave unapređenjem tržišta rada kroz uvođenje novih modela za djelovanje na tržištu rada. Institut za razvoj tržišta rada, svojim iskustvom i područjima djelovanja predstavlja inkubator za integriranje usluga i umrežavanje sudionika na tržištu rada, promociju ulaganja i inovacija za razvoj ljudskog kapitala u RH i JI Europi.

U dosadašnjem radu, Institut je u kratkom vremenu postigao značajan uspjeh i suradnje s organizacijama iz javnog, civilnog i privatnog sektora na razvoju tržišta rada u Hrvatskoj. Jedino zajedničkim i multisektorskim pristupom je moguće omogućiti **LJUDIMA** da kvalitetno **RADE** i doprinose **RAZVOJU** svog društva.

ljudi.rad:razvoj:
Institut za razvoj tržišta rada

WWW.IRTR.HR